

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918. Andra kammaren. Nr 23.

Onsdagen den 6 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid av herr vice talmannen.

§ 1.

Till avgörande förelåg först bakoutsrottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om höjning av de valda kyrkomötesledamöternas arvoden. Om höjning av de valda kyrkomötesledamöternas arvoden.

I en inom första kammaren av herr *Hammar skjöld* jämte fem andra av kammarens ledamöter väckt, till bankoutsrottet hänvisad motion, nr 6, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att vald ledamot av allmänt kyrkomöte, som icke vore bosatt å ort, där kyrkomöte hölles, skulle åtnjuta av statsmedel ersättning för resekostnad till och från kyrkomötet enligt de grunder, som i sådant avseende gällde för ledamöter av riksdagen, och i dagtraktamente under kyrkomötet tjugu riksdaler, vilket dagtraktamente dock ej finge överstiga sammanlagt sexhundra riksdaler, samt att vald ledamot av kyrkomötet, som vore bosatt å ort, där kyrkomöte hölles, skulle undfå i dagtraktamente femton riksdaler, vilket dagtraktamente dock ej finge överstiga sammanlagt fyrahundra femtio riksdaler.

Utskottet hemställde, att förevarande motion måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Borg, Bogren, Edbom,* och *Lovén.*

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr vice talmannen på begäran ordet till

Herr *Bogren*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Som kammaren här finner, ha några motionärer i första kammaren hemställt, att valda ledamöter av kyrkomöte skulle likställas med riksdagsmän i fråga om ersättningen, d. v. s. att de skulle få ett dagtraktamente av 20 resp. 15 kronor. Som skäl för denna sin hem-

Om höjning
av de valda
kyrkomötes-
ledamöternas
arvoden.
(Forts.)

ställa åberopa motionärerna, att rättvisa och billighet fordra, att riksdagsmän och ledamöter av kyrkomöte likställas. Utskottet har tillstyrkt, vad motionärerna sålunda ha föreslagit. Det är motive- ringen till detta tillstyrkande som jag, herr talman, icke kunnat gå med på. Utskottet säger nämligen: »I betraktande av den ställ- ning, kyrkomötet enligt regeringsformen intager i förhållande till riksdagen, anser utskottet, att i fråga om arvode till de valda kyrko- mötesledamöterna böra gälla samma grunder, som nyligen fast- ställts för riksdagens medlemmar.» Det vill framgå såväl av motio- närens resonemang som av utskottets motivering, att kyrko- möte och riksdag skulle vara jämställda institutioner. Det före- faller dock litet egendomligt, synnerligast om man studerar den ur- kund, som utskottet refererar till, nämligen våra grundlagar. Där står dock tydligt i 49 § regeringsformen, att riksdagen ensam repre- senterar det svenska folket. Det står inte en rad i Sveriges grund- lagar om att kyrkomötet representerar svenska folket. Det är bekant, att bland kyrkomötets 17 självskrivna medlemmar röster höjts i den riktningen, att kyrkomötet skulle vara åtminstone sidoordnat, om kanske inte rent av överordnat i förhållande till riksdagen. Jag tror, att det är skäl att beakta dessa tendenser.

Vad kyrkomötets grundlagsenliga rätt beträffar, så åsyftas därmed, kan jag förstå, i utskottets yttrande bestämmelserna i re- geringsformens 87 och 88 §§. I 87 § stadgas nämligen att då Ko- nung och riksdag stifta ny kyrkolag eller besluta ändring i gällande kyrkolag, skall detta beslut, innan det vinner laga kraft, först underställas nästa ordinarie kyrkomöte för dess godkännande. Det- samma gäller enligt 88 § i frågan om förklaring av kyrkolag. Även där är kyrkomötet tillerkänt en sådan medbestämmingsrätt. Det är de enda två fall, där grundlagarna tala om kyrkomötes medbe- stämmanderätt i förhållande till riksdagen, men det är så långt ifrån, att kyrkomötet skulle vara samordnat med riksdagen, att just genom dessa paragrafer tydligt är uttalat, att kyrkomötet är en institution nedom eller vid sidan om eller rättare sagt fristående från riksdagen, ehuru det är tillerkänt denna vetorätt, då det är fråga om kyrkolag. Redan med tanke på kyrkomötets samman- sättning, stöter det oss när man kommer och säger, att kyrkomötet är likställt med riksdagen. Vi känna ju samtliga till, att av kyrko- mötets 60 medlemmar 17 äro självskrivna. Var sitta de herrar i svenska riksdagen som äro självskrivna? Det är vidare bestämt, att av de 43 valda ledamöterna 13, säger tretton skola vara ordina- rie prästman i svenska statskyrkan. Återigen ett slags privilegium för en viss klass, till vilket motsvarigheten helt och hållet saknas när det gäller riksdagen. Kyrkomötet består alltså av 30 personer tillhörande prästerskapet och teologerna samt 30 s. k. lekmän. Jag skulle icke alls ha någonting emot att höja arvodet för dessa 30 lekmän och jämväl för de 13 prästerna om så behövdes, men jag kan icke gå med på att göra det med den motivering, att kyrkomötet enligt svensk grundlag är att betrakta som likställd med riksdagen..

Man kan visserligen göra gällande, att då man har höjt arvudet för riksdagsmännen, man också bör höja det för kyrkomötets medlemmar, men därav följer icke, att de skola ha samma arvode som riksdagsmännen. Vi ha ju nyligen beslutat att höja landstingsmännens arvode till 12 kronor. Jag tror mig ha mig bekant, att regeringen även har höjt arvudet till de personer, som regeringen inkallar som sakkunniga ledamöter i kommittéer, men icke till 20 kronor utan såvitt jag inte är oriktigt underrättad, till 18 kronor. Jag tror således, att rättvisa och billighet fordrat, att man höjt de valda ledamöternas av kyrkomötet dagtraktamente i iikhet med vad nu skett för landstingsmän, och då jag nu yrkar avslag å såväl utskottets hemställan som den i ärendet väckta motionen, sker det i den tanken, att motionärerna måtte återkomma nästa år med krav på ett arvode, som mera närmar sig, vad riksdagen nyligen bestämt för landstingsmännen. Med dessa ord, herr vice talman, ber jag att få yrka avslag å utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

*Om höjning
av de valda
kyrkomötes-
ledamöternas
arvoden.*
(Porta.)

Vidare yttrade

Herr Berg i Munkfors: Herr vice talman! Då jag ämnat reservera mig till föreliggande utlåtande men på grund av frånvaro vid det sammanträde, då utlåtandet justerades, icke varit i tillfälle därtill, har jag begärt ordet för att uttala, att jag har samma uppfattning som herr Bogren, att utskottet behandlat detta ärende, åtminstone i motiveringen, på sådant sätt, att jag för min del icke kan gilla utskottets utlåtande av följande skäl: För det första anser jag, att kyrkomötet är en föråldrad institution, som man åtminstone icke bör särskilt uppmuntra med att jämnställa den med riksdagen i här förevarande avseende, och för det andra har kyrkomötet vid flera tillfällen vägrat att godkänna reformer, som riksdagen har velat vara med om, på det kyrkliga området. När man tar detta i betraktande, är det alldeles givet, att man inte med nöje kan gå med på ett förslag i den riktning det här är fråga om, och jag ber därför för min del få instämma i det avslagsyrkande, som nu är framställt av herr Bogren.

Herr Gustafsson i Örebro: Herr Bogren gjorde i det anförande, som han nyss hade, sig all möda att visa, att utskottet här icke följt grundlagens bud, som han här för oss uppläste. Det är icke fråga därom. Vi skola återföra frågan till vad det egentligen gäller. Här gäller det icke annat än huruvida kyrkomötets valda ledamöter skola hava högre arvode än de hittills åtnjutit. Det är saken och icke något annat. Jag förmodar, att kammaren icke vill vara — jag skulle vilja säga — så småfuttig, att den för kyrkomötets valda ledamöter skulle neka att höja det arvode till det belopp, som riksdagsmännen själva unnat sig. Vi ha nyss haft ett annat ärende, där arvudet till riksdagens revisorer ökats lika med riksdagsmännens, och i ett kommande bankoutskotts utlåtande har utskottet föreslagit att öka arvudet för revisorerna vid riksbankens avdelningskontor. Vidare

*Om höjning
av de valda
kyrkomötes-
ledamöternas
arvoden.
(Forts.)*

har såsom herr Bogren nämnde ett ökat arvode för landstingsmän och för kommunala förtroendemän vunnit riksdagens bifall, och så har riksdagen i resereglementet också ökat dagarvodet. När så är förhållandet, skulle det förefalla mig mycket underligt, om kammaren här gjorde ett avsteg ifrån vad den förut gjort.

Här talade herr Berg i Munkfors om att kyrkomötet vore en föräldrad institution. Jag skall icke tvista om huru vida det är föräldrat eller icke. Den frågan föreligger icke. När den en gång föreligger till behandling, skola vi taga upp den till diskussion. Såsom förhållandena nu äro, hoppas jag, att kammaren bifaller utskottets förslag, till vilket jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Berg: Då jag befinner mig bland reservanterna skall jag också be att få säga några ord. I likhet med herr Bogren nödgas jag också vidhålla den meningen, att det är oriktigt att likställa riksdagens ledamöter med kyrkomötesdeltagarna. Ty det förhåller sig väl ändå på det sättet, att riksdagsmännen vid sidan av sitt egentliga riksdagsarbete även få förspilla en ganska lång tid därför att de fått förtroendet att bli riksdagsmän. Detta kan icke komma ifråga då det gäller kyrkomötesdeltagarna.

Jag vill också hava sagt, att medan vi riksdagsmän sitta här omkring 5 månader, sitta dessa kyrkomötesdeltagare endast omkring 30 dagar. Härtill kommer, att då riksdagen nödgas sitta över ganska lång tid utöver den som är bestämd — jag menar utöver den tid, för vilken vi ha 20 kronor om dagen — avslutas kyrkomötena tidigare än den tidpunkt, då arvodet upphör att utgå. Det är nämligen på det sättet, att kyrkomötesdeltagarna ha rätt att tillgodogöra sig hela den summa, som är föreskriven för dag, oavsett om de sluta tidigare eller icke — således redan en väsentlig skillnad i det hänseendet mellan riksdagens ledamöter och kyrkomötesombuden. Jag kan heller icke underlåta att säga, att man kommer närmare genom att likställa kyrkomötesdeltagarna med landstingsmän m. fl., och då man har denna syn på tingen, bör man icke vara med om att sätta arvodet för kyrkomötesdeltagarna till samma belopp, som riksdagsmännen ha, utan man bör väl se till, att man härvidlag modererar, så att man kommer närmare det för landstingsmän m. fl. bestämda arvodet.

Jag kan heller icke underlåta att säga, att dessa kyrkomöten här i landet väl ändå äro en samling eller en institution, som vid den här tiden bör ställas på avskrivning. Jag tror, att kyrkomötena stå hindrande i vägen för en rätt utveckling på detta område, ty vi ha nog med institutioner, då det gäller lagstiftningen på detta område, utan att det skall gå igenom kyrkomötena.

På dessa grunder och med denna motivering skall jag också be att få yrka avslag på utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Herr S o m m e l i u s: Blott ett par ord! Jag skall endast hemställa om bifall till utskottets utlåtande men vill härtill blott lägga, att jag tycker, att det vore manligare och ärligare, ifall man rent av uppträdde med en framställning om kyrkomötenas avskaffande än

att gå denna väg och visa sig småaktig med avseende på dessa arvoden. Det antyddes av en föregående talare, att kyrkomötena skulle vara någonting för gammalt och omodernt samt icke passa för vår tid. Den frågan föreligger strängt taget icke nu till avgörande, och därför anser jag i alla fall, att när man beslutat höja arvodet till riksdagens ledmöter vore det även riksdagens andra kammare mera värdigt att bifalla utskottets hemställan.

*(Om höjning
av de valda
kyrkomötes-
ledamöternas
arvoden.
(Forts.)*

Härmed var överläggningen slutad. Herr vice talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Carlson i Herrljunga, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren avslår såväl bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 22, som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 89 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 2.

Vid härpå skedd föredragning av lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående revision av lagen om skiljemän, begärdes ordet av

*Ang. revision
av lagen om
skiljemän.*

Herr L u b e c k, som yttrade: Herr talman! Jag skulle be att i sammanhang med detta utskottsbetänkande, utan att ha något annat yrkande än på bifall till utskottets förslag, fästa uppmärksamheten vid en institution, som jag tror är ägnad att i särskild grad förebygga de olägenheter, som motionärerna och utskottet här med all rätt ha påpekat såsom förefintliga, när det gäller skiljemannaförfarandet för närvarande. Motionen och utskottet ha här särskilt påpekat den möjlighet, som föreligger att genom obstruktion hindra skiljemannaförfarandet att leda till positiva resultat, och det har med alldeles särskild styrka pekats på, hurusom skiljenämnden för närvarande ofta icke kunde anses vara fullt opartisk, i det skiljemännen mera ansåge

Ang. revision
av lagen om
skiljemän.
(Forts.)

sig tillsätta att föra talan för den part, som hade valt dem till skiljemän.

Sedan några år tillbaka har inom den tekniska och industriella världen inrättats en institution, som heter Sveriges tekniskt-industriella skiljedomsinstitut, och det är vid dess organisation jag här särskilt vill fästa uppmärksamheten med hänsyn till en blivande utredning i saken. Detta institut har tillkommit på sådant sätt, att så gott som alla representativa organisationer inom den tekniska och industriella världen tillsätta s. k. fullmäktige, en särskild fullmäktigeinstitution. Dessa fullmäktige till ett antal av omkring 60 sammanträda vart tredje år för att välja en styrelse, bestående av tio personer. Det är denna styrelse som sedan, när det gäller att slita tvister på grund av kontrakt, där skiljedomsinstitutet blivit åberopat i kontraktet, har att tillsätta samtliga skiljemän. För tillsättandet av dessa skiljemän gäller då ingen annan regel än den, att ordföranden bland skiljemännen, som i regel skola vara tre, skall vara en jurist med höga kvalifikationer och de båda övriga skiljemännen skola vara tekniskt bildade och i övrigt helt enkelt vara just de personer, vilka kunna anses bäst ägnade att avgöra den föreliggande tvistefrågan. Det är sålunda styrelsens sak att ta del av handlingarna i målet på sådant sätt, att de ha möjlighet att bedöma, vilka personer, som lämpligen böra fungera såsom skiljemän. På detta sätt tror jag man får fullständig garanti för ett fullt opartiskt förfarande samtidigt som man bevarar skiljemaunaförfarandets fördelar: snabbhet och sakkunskap i behandlingen.

Jag har nu velat framhålla detta även därför att jag hyser mycket starka tvivelsmål, huruvida det över huvud taget kan visa sig möjligt att få till stånd ett opartiskt och gott skiljemannaförfarande, om man bibehåller det nu rådande systemet med av parterna valda domare, ett system, som jag på grund av ganska stor erfarenhet har anledning antaga aldrig kommer att leda till målet.

Jag har, som sagt, herr talman intet annat yrkande än på bifall till utskottets förslag, med tillfogande av den förhoppningen, att den utredning, som i detta fall kommer att bli verkställd, måtte ske med all möjlig skyndsamhet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Härofter föredrogos vart för sig lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t om upptagande i samband med pågående revision av vissa barnavårdsålag till undersökning av frågor om utsträckning och enhetlig organisation av samhällets barnavård; och

nr 12, i anledning av väckt motion med förslag till ändrad lydelse av 2 § i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

A föredragningslistan fanns vidare upptaget andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av prokanslersämbetet vid universiteten eller biskops självskrivna utövande därav.

Ang. upphävande av prokanslersämbetet m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 244, hade herr *Björck m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i gällande bestämmelser, att prokanslersämbetet vid universiteten avskaffades, eller, om därmed förenade göromål ansåges böra till någon del bibehållas under särskilt ämbete, att i varje fall biskops självskrivna utövande härav upphörde.

Utskottet hemställde, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i gällande bestämmelser, att biskops självskrivna utövande av prokanslersämbetet vid universiteten upphörde.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Welin* och *Westman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Welin*: Herr talman! Som bekant är det på det sättet, att utöver kanslersämbetet finnes vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund en prokansler. Såsom synes av utskottets betänkande sid. 4, är ärkebiskopen prokansler för Uppsala universitet och biskopen över Lunds stift prokansler för Lunds universitet. Här finnas också angivna de olika bestämmelser, som röra prokanslersämbetet. Dessa bestämmelser äro tillkomna så sent som år 1916. Visserligen synas motionärerna icke ha reda på detta, då de i sin motion tala om, att statuterna äro av den 27 november 1908, och icke heller utskottet synes ha tillräckligt observerat detta. Det är väl ett förbiseende, kan jag tro. Det är i alla händelser icke nämnt på något ställe i utskottsbetänkandet, att gällande universitetsstatuter skulle vara av så sent datum som 1916. Då statuterna beslötos av Kungl. Maj:t den 28 januari 1916, så fastställdes bestämmelserna rörande prokanslersämbetet i den form de hade från 1908. De undergingo således ingen förändring, men då det står i ingressen till de nya statuterna, att Kungl. Maj:t efter vederbörande universitetsmyndigheters hörande och efter justitiekanslersämbetets yttrande fastställt dem, ha de verkligen varit föremål för granskning, och naturligtvis har också den avdelning, som rör prokanslersämbetet, varit föremål för granskning. Sålunda ha vi fått dessa bestämmelser så sent som endast för två år tillbaka. Redan det kunde vara

Ang. upphå-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

ett tillräckligt skäl, att man nu stannade vid ett avslag, ty under dessa två år ha väl icke sakerna så ändrat sig, att det på den grund kan vara skäl att begära en ändring; åtminstone vet jag för min del ingenting som skulle ha inträffat.

Beräffande nu prokanslersämbetets uppgift och betydelse, så tyckes den efter motionärernas uppfattning vara synnerligen ringa. I själva ingressen talas det på flera ställen om denna sak. Det står t. ex. att sådana ämbeten och tjänster, om vilka det här är fråga, icke längre fylla något verkligt samhällsbehov, att de äro överflödiga ämbeten, att de endast ha en dekorationsuppgift, och det talas längre fram om, att det endast är en skenbar överhöghet, som prokanslererna utöva. Det är sålunda enligt motionärernas uppfattning ett synnerligen betydelselöst ämbete.

Utskottet tyckes dock icke precis ha samma uppfattning av saken. Visserligen heter det på ett ställe mot slutet i utskottets betänkande, att det är en kvarlevande symbol för ett faktiskt förhållande, som redan för länge sedan upphört, men för övrigt tycks det av åtskilliga omständigheter i utskottsbetänkandet framgå, att utskottet i verkligheten anser ämbetet ha en ganska stor betydelse. Nu är väl förhållandet här såsom så många andra gånger, att sanningen ligger så där mitt emellan. Det är icke så betydelselöst, som motionärerna vilja ha det till, och kanske icke så betydelsefullt, som man skulle kunna finna av vissa delar av utskottets betänkande. Det är väl kanske snarare såsom första kammarens andra tillfälliga utskott sade 1910, då det yttrade sig över en motion i samma riktning. Utskottet säger på följande sätt: »Det synes utskottet vara uppenbart, att det böra vara av verkligt värde att vid de stora universiteten i Uppsala och Lund äga tillgång till en kanslers närmaste man, som, boende på platsen, snabbt och lätt kan ordna frågor om kortare tjänstledighet för lärare och tjänstemän samt bestämma om vikarie för göromålens uppehållande. Lättare än kanslern kan prokanslern också utöva inseende över förvaltningen och bliva underkunnig om där rådande speciella förhållanden och uppfattningar.»

Jag nämnde, att det av åtskilligt ser ut, som om utskottet verkligen hade en rätt hög föreställning om prokanslersämbetets betydelse, och jag kan draga denna slutsats därutav, att utskottet har ägnat en mycket stor del av sitt betänkande åt att uppvisa, att den självskrivnenhet, som ligger uti detta ämbete, är fördömlig. Om nu ämbetet vore betydelselöst, då spelar det ju ingen roll, om denna självskrivnenhet finnes, men som sagt när utskottet bemödat sig att synnerligen ingående uppvisa, att denna självskrivnenhet är av ondo, så måste det väl vara en viss betydelse med berörda ämbete. Det ser nästan ut, som om utskottet genom det resonemang, som det för, kommit att göra den upptäckten, att här verkligen finnes något mycket beaktansvärt och att här ligger en verkligt stor fara för forskningen vid våra universitet. Vore det nu så, att ämbetet vore av ringa betydelse då hade ju icke utskottet behövt lämna denna långa utredning, men är det däremot så, att ämbetet verkligen är av betydelse, kan det också vara skäl uti att söka reda ut detta och

framhålla, att det ligger fara i, att självskriivenheten är förenad med ämbetet. Och är det så, att ämbetet verkligen är till skada, är det ju naturligt, att man bör söka få bort detsamma. Utskottet för sin del tyckes vara av den bestämda övertygelsen, att ämbetet är synnerligen farligt och skadligt. Lika stor möda, som motionärerna använt för att uppvisa, hur obetydligt det är, lika angeläget är det för utskottet att bevisa, att det verkligen är skadligt, och att prokanslererna sakna all kompetens att sköta sitt ämbete. Det sägs i slutet av första stycket av betänkandet, att prokanslererna sakna förutsättning för att fullgöra sitt uppdrag.

*Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)*

Det står vidare i tredje stycket, att det finns inga som helst garantier för att de ha förutsättningar för att sköta sitt ämbete o. s. v. Det förekommer på flera andra ställen uttryck av liknande art. Under de förhållanden, att dessa prokanslerer äro till den grad inkompetenta att sköta ämbetet, är det självklart, att det är farligt med självskriivenheten. Nu är det väl emellertid inte så, att faran är så stor som utskottet framhåller. Det är att märka, att det ämbete, varmed prokanslersämbetet är förenat, d. v. s. ärkebiskopsämbetet i Uppsala, respektive biskopsämbetet i Lund, är ett ämbete av mycket hög kvalitet och att till detta ämbetet icke utnämnas andra personer än sådana, som på ett särskilt sätt ha dokumenterat sig. Vad Uppsala angår är det dessutom ett känt förhållande, att universitetet deltar i valet av ärkebiskop. Jag vet icke, om något motsvarande äger rum i Lund.

För övrigt vill jag påpeka, att utnämningen ligger i Kungl. Maj:ts hand och Kungl. Maj:t tar naturligtvis vid utnämningen hänsyn till, att dessa ämbeten, ärkebiskopsämbetet och biskopsämbetet i Lund äro förenade med kanslersämbetet. Ja, det är t. o. m. på det sättet, att i den fullmakt som Kungl. Maj:t lämnar ärkebiskopen i Uppsala och biskopen i Lund står, att han utnämner ärkebiskopen respektive biskopen samtidigt till prokansler. Det är knappast så, att det är någon självskriivenhet att vara prokansler, som är förenad med ärkebiskopsämbetet och biskopsämbetet i Lund, utan det är snarare här fråga om ett dubbelämbete, vartill vederbörande utnämnes.

Detta är en sak, som förtjänar att framhållas, att nämligen Kungl. Maj:t i verkligheten icke utnämner en biskop, som skall bli prokansler utan Kungl. Maj:t utnämner till biskop och prokansler på en gång. De personer, som Kungl. Maj:t sålunda utnämner till biskopar och prokanslerer, måste väl anses i regel besitta en synnerligen stor kompetens även att yttra sig i en hel del frågor, som röra universitetet, och att handlägga en del ärenden i överensstämmelse med det reglemente, som finnes för ämbetet. I alla händelser förmodar jag, att prokanslererna i dessa hänseenden fylla ganska högt ställda anspråk. Sålunda kan jag icke godkänna vad utskottet söker framhålla, att det är en ohållbar princip, att ifrågavarande biskopar skola vara prokanslerer.

Vidare säger utskottet i sammanhang med detta uttalande, att principen även är skadlig. Utskottet använder därvid ett så starkt

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

uttryck som att prokanslaren »låter andra än strängt vetenskapliga synpunkter göra sig gällande». Det är ju ett synnerligen kategoriskt uttalande. Jag förstår knappt, hur utskottet kan tillåta sig ett så starkt uttryck. Det är en dom som jag tycker är så hård, att den bevisar ingenting. När man bevisar för mycket, bevisar man nämligen ingenting. Man får väl i alla fall ändå räkna något med prokanslerns förmåga och med hans goda vilja.

Beträffande just denna sak ber jag få hänvisa till ett yttrande av nuvarande statsministern, dåvarande universitetsprofessorn Edén, som var ordförande i det utskott som behandlade frågan, då den var före i andra kammaren år 1910. Professor Edén, som skrev utskottsbetänkandet, försvarade det kraftigt i denna kammare och yttrade därvid på tal om just denna sak följande: »Man torde ha rätt att förutsätta, att prokanslern alltid skall komma att erinna sig, att universitetet är en rent vetenskaplig institution och att han vid sitt framträdande å ett universitets vägnar, när sådant förekommer, icke förgäter den rent vetenskapliga karaktär som universitetet äger.»

Denna självskrivnenhet måtte i alla händelser icke vara farlig, då intet yrkande framkommit från universitetens sida om dess upphävande. Vad Lunds universitet beträffar, ha visserligen vid ett tillfälle, då man skulle yttra sig om de nya statuter, som kommo till 1908, två sektioner uttalat sig för att hela ämbetet skulle avskaffas, men det har inte talats om, att självskrivnenheten skulle avskaffas. Beträffande för övrigt hela ämbetets avskaffande säger professor Edén följande: »Mig veterligen har icke något enda yrkande från någon enda person där — i Uppsala — blivit framställt om avskaffandet av prokanslersämbetet. Nere i Lund omfattades detta yrkande — endast av tämligen små minoriteter inom ett par korporationer, när det där framställdes.» Man har sålunda icke gjort något yrkande vare sig om ämbetets avskaffande eller upphävandet av självskrivnenheten.

Utskottet talar i detta sammanhang något om självskrivnenhet i allmänhet. Det säger: »Utskottet anser, att varje självskrivnenhet i fråga om innehavande av statsämbeten måste stå i strid med hela den moderna grundåskådning, som med fog kräver, att tillträdet till statsämbeten skall göras beroende endast av vederbörandes ådagalagda skicklighet och lämplighet för uppgiften och icke av några andra omständigheter.»

Ja, det kan förstas bero på, hur pass modern man är. Jag är alldeles säker på att det är bra många som äro så moderna, att de vilja ha bort allt som hör till självskrivnenhet, men jag tror också, att det är ganska många som äro så pass gammalmodiga, att de hålla åtminstone på några av de självskrivnenhetsposter som finnas. Detta är ju en fråga, som strängt taget inte hör till saken, men då utskottet har upptagit den, har jag velat ge uttryck åt min uppfattning därutinnan.

Nu skulle man ju kunna tycka att då detta ämbete är, såsom utskottet uttrycker sig, »en kvarlevande symbol för ett faktiskt för-

hållande som redan för länge sedan upphört», man borde kunna avskaffa det. Jag tillåter mig på nytt citera herr Edén. Vad han anför talar i så hög grad till förman för den sak, jag kämpar för här, att jag ber herrarna tillåta mig återge ytterligare ett citat från hans anförande. »Jag tror», säger han, »att det är av största vikt för universiteten och för deras arbetes lugna gång, att, såvitt möjligt, den gamla hävdvunna självstyrelsen för dessa institutioner bibehålles, och att riksdagen icke i andra fall än där det är aldeles särskilt påkallat, ingriper för att framkalla förändringen. Universiteten äro ju, som vi alla känna, gamla ärevärdiga institutioner med sina rötter långt tillbaka i gångna århundraden och där ha växt fast en mängd vanor och föreställningssätt, som jag icke finner, att riksdagen har något skäl att försöka rubba, där icke aldeles direkt praktiska anledningar finnas för sådant ingripande.» Vidare säger herr Edén: »Det starkaste skälet varför man icke för närvarande vid universiteten vill göra någonting mot prokanslersbefattningarna, är just denna känsla utav pietet och tradition; man finner det icke vara skäl att bryta ett visserligen blott yttre band mellan universitet och biskopsstol, som existerat under många århundraden och vilket nu egentligen har sitt värde såsom en påminnelse om universitetens djupa historiska rötter.» — »När nu så är förhållandet, synes det mig, att riksdagen har skäl att respektera denna känsla och sålunda icke från sin sida taga något initiativ till ämbetets avskaffande.»

*Ang. apphå-
rande af pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)*

Det är emellertid sannolikt icke så mycket av något verkligt missnöje med prokanslersämbetet som man kommit fram med denna motion. Detta ämbete medför icke de faror som här framhållits, och som man synes ha utmålats, för att man skulle få tillfälle att draga i härad mot ämbetet. Nej, det är något annat som åsyftas, och som motionärerna inte alls draga sig för att direkt säga ut. Det står i motionen: »En åtgärd i detta syfte är ett led i det viktiga strävandet att värna forskningsfriheten och begränsa det kyrkliga inflytandet på svenskt undervisningsväsen.» Där ha vi pudelns kärna. Nu äro vi naturligtvis alla med om, att vi böra värna om forskningsfriheten, men däremot äro visst inte alla i detta land med om att begränsa det kyrkliga inflytandet på svenskt undervisningsväsen, och som jag åtminstone för min del icke vill vara med om detta, finner jag mig förhindrad att gå på ett bifall till motionen.

På grund av vad jag nu anför, ber jag därför, herr vice talman, att få yrka avslag å såväl motionen som utskottets hemställan och bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen,

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Det är en egenomlighet med den reservation, som finnes fogad vid detta utskottsbetänkande, och det är, att den icke har ett snår avseende på det yrkande, vari utskottsbetänkandet utmynnar. Ty om herrarna ha lagt märke till vad utskottsbetänkandet utmynnar i, så är det kravet på att den biskopliga självskrivenheten till prokanslersämbetet skall upphöra, och utskottet säger uttryckligen ifrån, att till frågan, om

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

prokanslersämbetet skall bibehållas eller ej, finner utskottet icke anledning taga bestämd ställning. Tittar man åter på den reservation, som finnes avgiven, så riktar den sig mot en ståndpunkt, som utskottet *icke* intagit, ity att reservationen hela tiden polemiserar mot den ståndpunkt, som kräver, att prokanslersämbetet skulle avskaffas. Det är också egendomligt, att när en av reservanterna går upp att försvara denna reservation, som icke riktar sig mot utskottets hemställan, så fortsätter han att polemisera efter enahanda linje och avviker högst sällan för att taga upp den fråga, utskottet markerat såsom den centrala. nämligen frågan om tillbörligheten av att bibehålla den biskopliga självskrivenheten till ämbetet.

Innan jag går in på att anföra de huvudsakliga skäl, som varit bestämmande för utskottet, så skall jag be att få fästa uppmärksamheten på ett par ytterligare egendomligheter i den framställning, som gavs av den ärade reservanten. Han gjorde gällande, att det härvidlag icke är frågan om något självskrivet ämbete strängt taget, ty, sade han, Kungl. Maj:t utnämner till ärkebiskop i Uppsala och till biskop i Lunds stift och utnämner i och med detsamma till prokansler för respektive universitet, och därav drog han den slutsatsen, att det kanske i själva verket icke är så riktigt beställt med den självskrivenhets, som utskottet i sitt resonemang gått ut ifrån. Hela detta betraktelsesätt synes mig vila på en enda stor sofism, ty herr Welin måste väl inse, att när vi ha universitetsstatuterna, som i den första av de paragrafer, som gälla prokanslersämbetet, säga ifrån, att självskrivna som prokanslerer äro ärkebiskopen i Uppsala för Uppsala universitet och biskopen i Lund för Lunds universitet, så är ju den saken klar från första början, att självskrivenheten är *statutenligt* fastslagen, och hela det betraktelsesätt, som herr Welin anförde, träffar på intet sätt den ståndpunkt, från vilken utskottet själfvallet utgått.

Herr Welin citerade icke riktigt, när han angav utskottets uppfattning. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att han utan vidare förklarade, att utskottet har helt kategoriskt sagt, att prokanslern låter utan vidare andra än rent vetenskapliga synpunkter göra sig gällande. Den mening ur vilken herr Welin bröt ut detta, lyder i sin helhet sålunda: »Principen» — nämligen självskrivenhets princip — »kan vara till skada därigenom, att prokanslern vid befordringsärenden av sådan beskaffenhet, att de i ett eller annat avseende beröra de kyrkliga intressena, låter andra än strängt vetenskapliga synpunkter göra sig gällande.» Ja, läser man den meningen, som herrarna märka, i sin helhet, så blir det något helt annat än herr Welin sade, nämligen att utskottet skulle kategoriskt ha förklarat, att prokanslern alltid låter andra synpunkter än de rent vetenskapliga göra sig gällande.

Herr Welin citerade vidare och förklarade, att utskottet sagt, att ämbetet själfvt är såsom ämbete en kvarlevande symbol för ett faktiskt förhållande, som för länge sedan upphört. Ja, hur står det i betänkandet? Jo, det står: »Det synes utskottet vidare vara otvivelaktigt, att den biskopliga *självskrivenheten* till prokanslersämbetet är

en kvarlevande symbol för ett faktiskt förhållande, som redan för länge sedan upphört.» Alltså, det står den biskopliga *självskrivningen*, och icke ämbetet självt, som herr Welin sökte framställa saken.

Ang. upphävande av prokanslersämbetet m. m.

(Forts.)

Jag lämnar dessa randanmärkingar till herr Welins anförande för att söka ange några av de vägledande synpunkter, som varit bestämmande för utskottet i frågan.

Jag ber då först att få trycka på några rent historiska argument. Det är bekant, att universitetens skapande här i landet ursprungligen utgick från kyrkligt håll. När Sixtus IV år 1477 utfärdade den bulla, varigenom Uppsala universitet fick sitt första privilegium, så var det efter påstötning från kyrkligt håll, och det betraktades såsom självfallet, att ärkebiskopen skulle vara högsta styresman och ledare av universitetet. Vi finna att universitetsstatuterna av år 1595 ännu icke tala om prokanslern, utan ärkebiskopen fungerar fortfarande ensam för universitetets kansleriat. När vi komma fram på 1600-talet, så finna vi, att i det omorganisationsförslag, som Gustav II Adolf år 1620 framlade, det framhålles, att det vore bra, att få ett riksråd, som ägde tillträde till Konungens person, att jämte ärkebiskopen ha uppsyn över universitetet, men ännu var icke någon boskillnad genomförd mellan kanslers- och prokanslersämbetena. Den infördes praktiskt, när Johan Skytte år 1622 utnämndes till *kansler*. Vi finna den fullt klart genomförd i privilegierna av år 1625, vari uttryckligen anges, att ärkebiskopen skall vara universitetets prokansler och utöva sitt ämbete i kanslerns ställe. Jag skall be att i detta sammanhang få nämna, att redan år 1625 en opposition röjde sig gentemot ett sammankopplande av ärkebiskops- och prokanslersämbetena, i det att dåvarande teologie professorn Wallius skrev ett brev till Axel Oxenstierna, vari han på det bestämdaste inlade en gensaga mot att man gjorde ärkebiskopen till universitetets prokansler. Det är också anmärkningsvärt, att i universitetsstatuterna av år 1626 det uttryckligen stadgas, att vid universitetet icke något får offentligt eller privat meddelas, som strider mot den augsburgska bekännelsen och Uppsala mötes beslut. Däri ligger en anvisning, som utskottet framhållit, att universitetets ställning ursprungligen var en tjänande ställning till kyrkan, och det var i denna ställning det fanns ett berättigande att bibehålla just ärkebiskopen såsom en protektor för universitetet. Men Uppsala universitetets historiker Annerstedt anmärker, att redan vid slutet av 1600-talet prokanslersämbetet börjat förlora sin betydelse, i det att teologiens ställning vid universitetet sköts tillbaka, och han säger uttryckligen, att på 1700-talet var ämbetets gamla roll nästan utspelad. Jag ber få anföra vad han har yttrat härom. Han säger: »Ärkebiskoparnas ställning som prokanslerer hade redan under förra tidevarvet (1600-talet) undergått en icke obetydlig förändring. Huvudorsaken låg väl däri, att universitetet alltmer avklädde sig sin ursprungliga övervägande teologiska prägel och i övrigt utvecklade sig till en fullt självständig institution, som icke hade behov av något sådant förmyndarskap, som prokanslererna i början utövade.» Ja, detta gäller

Ang. upphä-
rande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.

(Forts.)

enligt Annerstedt, som sannerligen icke kan misstänkas för att göra en tendentiös utläggning, redan för 1700-talets vidkommande. Man må ha rätt att säga, att det gäller i ännu högre grad för den kommande tiden, då universitetets utveckling gick i allt bestämdare riktning mot ett avklädande av den kyrkliga prägel. Redan ur historisk synpunkt har därför utskottet fog för sin uppfattning, att det förhållande mellan kyrka och universitet, som en gång motiverade den biskopliga självskriften, icke längre förefinnes.

År 1913 fattade denna kammare ett principbeslut med betydande majoritet, i vilket beslut det bl. a. säges: »Över huvud synes systemet med biskoparnas allmänna uppsikt över undervisningen vid de allmänna läroverken vara en visserligen historiskt förklarlig återstod från den tid, då undervisningen stod under kyrkans ledning, ett system, som väl icke längre har några förutsättningar i våra nutida samhällsförhållanden och den utveckling, som det allmänna undervisningsväsendet där nått.» Från denna principiella ståndpunkt är det min övertygelse, att andra kammaren även skall bedöma den föreliggande frågan.

Rent historiskt saknar, som jag sökt visa, denna biskopliga självskriften numera varje bärig grund, och jag må säga herr Welin, när han drar i fält för denna självskriften princip såsom sådan, att de argument, han framfört, icke äro övertygande, ty de reducerades ju till att han trodde, att det fanns åtskilliga i detta land, som hålla på, att självskriften bör bevaras. Jag vill också säga herr Welin, att det ingalunda är med verkliga förhållandet överensstämmande, när han tror sig finna pudelns kärna, som han sade, i föreliggande framställning från utskottet däri, att utskottet skulle ha haft huvudsakligen en rent antiklerikal syftning. Nej, det utslagsfällande har varit, att det synts utskottet, när frågan en gång kommit på tal, att det gällt att taga ståndpunkt till det huvudsakliga, nämligen frågan om man fortfarande kan bibehålla den biskopliga självskriften. Utskottet fann de starkaste skäl föreligga för att avlägsna denna självskriften på grund av den uppfattning om självskriften princip, som utskottet hyste i föreliggande fall. Herr Welin sökte reducera den senare synpunkten, men han sköt därvid åt sidan vad som bör ihågkommas, nämligen att det icke är något avgörande, såsom han sökte framställa saken, när man väljer en ärkebiskop eller biskop, huru han kommer att vara såsom eventuell prokansler, utan det avgörande är den kyrkliga synpunkten, och det kan då bero på tillfälligheter, om den kvalifikation, han äger för det kyrkliga ämbetet, också passar för prokanslersämbetet. Det synes mig därför icke föreligga någon tvekan, om att den linje, som utskottet i förevarande fall förordat, är den starka och bäriga linjen, och att det är den starka och bäriga linjen därför, att den vill undanröia förhållanden, som äro *historiskt underminerade*. Utskottet har icke tagit ställning till frågan om ämbetets bibehållande respektive avskaffande. Utskottet har endast sig mot självskriften princip tillämpande i detta fall. På dessa grunder ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björck: Herr talman, mina herrar! Den historiska och kulturella bakgrund, mot vilken utskottet sett denna fråga, är den, att ämbetet enligt utskottets mening är en kvarleva från äldre tider. En utförlig redogörelse för dessa förhållanden har ju redan lämnats av utskottets ärade ordförande. Jag har icke något väsentligt att tillägga utan ber endast att få understryka ett par saker genom att be-
möta vad från herr Welin anförts i denna fråga. Han gör bl. a. gällande, att det från universitetens sida icke har framställts något mera påfallande krav på dessa ämbetens avskaffande. Mot detta bör då erinras om att man till en början kanske i missmod över att icke kunna få alltför radikala reformer igenom nöjt sig med att bryta ut den sida av prokanslersämbetets verksamhet, som visat s.g. såsom den mest farliga för den vetenskapliga forskningen, nämligen prokanslerns sysslande med befordringsfrågor. Detta krav gjorde sig med största styrka gällande och ledde också till att prokanslerns befattning med dylika ärenden avskaffades i de nya universitetsstatuterna. Men även om så icke varit fallet, även om icke från Lunds universitet i ett par fakulteter eller från andra håll gjorts gällande sådana synpunkter, så vore väl detta icke skäl för riksdagen att avslå nu föreliggande krav. Det är väl ytterligt sällan man över huvud får bevittna, att myndigheter och korporationer äro tillräckligt framsynta att reformera sig själva, och riksdagen har därför vid många tillfällen tagit initiativ i dylika frågor. Jag ser icke någon anledning till att icke riksdagen även i detta fall skulle kunna göra bruk av sin initiativrätt beträffande denna, som det redan framhållits, historiskt underminerade kvarleva.

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Porta.)

Så säger herr Welin vidare, att sedan 1916, då de nya statuterna kommo till, intet har inträffat. Detta påstående synes mig innebära bra liten sanning. Först och främst har det inträffat, att dessa självskrivna prokanslerer på grund av regeringsskiftet i fjor ha under en avsevärd del av det förra året fått tjänstgöra som kanslerer, och intet hindrar, att i framtiden motsvarande förhållanden under ännu längre tid kunna komma att göra sig gällande. Detta är en jämförelsevis liten sak. Men det har väl inträffat ganska mycket på andra områden. Vi ha fått bevittna, att det andliga klimatet undergått en avsevärd förbättring från 1916 på grund av den strömning, som gjorde sig gällande under förra årets val. Med hänsyn till detta har alltså ganska mycket inträffat, som borde i någon mån kunna erinra herr Welin, att tiden är något annorlunda nu än den var 1916, då regeringen gick att konfirmera universitetsstatuterna.

Herr Welin förklarade slutligen, att han icke vill vara med om en reform av denna beskaffenhet. Det förvånar mig uppriktigt sagt icke, ty jag hade icke gjort mig några illusioner i den vägen. Herr Welin har icke precis varit med på deras sida, som velat understödja goda och nyttiga reformer, och de reformer, som herr Welin gång efter annan funnit nyttiga och goda ha utdömts av denna kam-
mare såsom dåliga och onyttiga.

På de grunder, som jag anført, och med åberopande av den motivering, som utskottet framfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Fortis.)

Herr Welin: Herr talman! Jag kan icke underlåta att säga några ord, då jag blivit så gott som uppfordrad därtill.

Herr Engberg menade, att jag icke citerat rätt, då jag anförde ett par satser i utskottets betänkande. I det ena fallet skulle jag ha utelämnat en mellansats. Då utskottet enligt min uppfattning uttalat, att prokansleren låter andra synpunkter än de rent vetenskapliga göra sig gällande, så säger utskottet i stället, att prokansleren vid befordringsärenden av sådan beskaffenhet, att de i ett eller annat avseende beröra de kyrkliga intressena, låter andra än strängt vetenskapliga synpunkter göra sig gällande. Ja, det må ju vara en inskränkning, men det är icke någon inskränkning i den inkompetensförklaring, som utskottet avgivit rörande prokansleren och hans goda vilja. Ty om han verkligen i kyrkliga frågor låter andra synpunkter än strängt vetenskapliga göra sig gällande, så är väl detta något, som gäller hans förhållande i allmänhet. Man tillåter sig alltså att fränkänna prokansleren vilja att låta strängt vetenskapliga synpunkter vara bestämmande, låt vara med inskränkning till ett visst område.

På en annan punkt skulle jag också ha citerat mindre riktigt, emedan jag skulle ha sagt, att prokanslersämbetet är en kvarlevande symbol, då utskottet i stället säger, att den biskopliga självskrivningen till prokanslersämbetet är en kvarlevande symbol o. s. v. Nu är det ju så, att det ena är bundet vid det andra, och vi ha ju icke talat om något annat än den självskrivne prokanslern. Därför förefaller det mig mera vara en strid om ord än verkligheter att uppehålla sig vid den saken.

Herr Engberg nämnde för övrigt i början av sitt anförande, att vår reservation icke skulle fullt motsvara utskottets betänkande. Jag vill då peka på, att vi yrkat rent avslag på motionen i dess helhet, sålunda även beträffande självskrivningen. Vi vilja ha avslag på hela framställningen, och då är det klart, att vi också yrkat avslag på vad som föreslagits rörande självskrivningen. Herr Engberg säger, att pudelns kärna verkligen icke är strävandet att begränsa det kyrkliga inflytandet på det svenska undervisningsväsendet. Jag har icke sagt, att detta varit utskottets mening, utan jag har citerat motionärerna, och det lär väl icke herr Engberg kunna förneka, att detta uppenbarligen varit deras syfte. Det heter i motionen: »En åtgärd i detta syfte är ett led i det viktiga strävandet att värna forskningsfriheten och begränsa det kyrkliga inflytandet på svenskt undervisningsväsen.» Det säges alldeles uppenbart, att detta är något av det viktigaste i hela motionen.

Beträffande herr Björcs yttrande är det just ingenting, som jag har särskild anledning att taga upp till bemötande, men jag ber att få uttrycka min tacksamhet för det betyg, han satte om min verksamhet här i riksdagen. Det kan hända, att den är förfelad, och att jag icke funnit de rätta metoderna för en riksdagsmans verksamhet, men även om jag icke lyckats att vinna gehör i denna kammare, så är jag icke därför övertygad om, att de mål, jag kämpat för, skulle vara utan betydelse.

Herr Westman: Herr vice talman, mina herrar! Jag har begärt ordet därför att jag i likhet med herr Welin i utskottet ej kunnat biträda den uppfattning, till vilken utskottets majoritet kommit.

Ang. uppländ-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.

(Forts.)

Om man ser efter vad motionärerna i främsta rummet anfört såsom skäl för sin motion, så finner man det angivet i orden, att prokanslersämbetet i dess nuvarande form enligt deras mening icke endast innebär ett hot från kyrkans sida mot den fria forskningen, utan att även därifrån störande igrepp förekommit och ingalunda för framtiden äro uteslutna.

Prokanslersämbetets avskaffande kallas också på ett annat ställe ett led i det viktiga strävandet att värna forskningsfriheten och begränsa det kyrkliga inflytandet på svenska undervisningsväsendet.

Jag undrar nu inte på att, om man anser sådan fara hota, man griper in för att söka avlägsna denna farliga institution. Men jag må då å andra sidan säga, att det förefaller en smula egendomligt, att universitetsmyndigheterna själva synas fullkomligt okunniga om den orm, de närt vid sin barm i prokanslerernas skepnad.

Det ligger efter vad det förefaller mig en ganska skarp udd riktad mot universitetsmännens omdömesförmåga i det förevarande uttalandet av motionärerna. För helt kort tid sedan företogs ju en grundlig omarbetning av universitetsstatuterna, då alla universitetets professorer hade tillfälle att yttra sig, men efter vad jag kunnat utröna fanns det ingen, som då upptäckte de faror, som motionärerna så livligt framhålla.

Det förefaller åtminstone mig alldeles otroligt, att icke bestämda yrkanden från universitetshåll skulle framkommit för dess avskaffande, om prokanslersämbetet verkligen utgjort en sådan fara, som motionärerna tala om, och det är väl intet tvivel om att, därest ett sådant allmännare krav från universitetshåll framkommit, ämbetet i dess nuvarande form också genast skulle avskaffats.

Därmed är jag inne på det andra skälet, som också synes tala emot motionen. Universiteten ha av gammalt haft frihet att själva styra sina inre angelägenheter. Den principen tror jag också har varit nyttig och bör nog bevaras.

I sin iver att skydda universiteten från obehöriga kyrkliga inflytelser, synes det mig, som om motionärerna öppnade vägen från ett annat håll, som nog kanske är farligare, nämligen från det politiska. Såvitt jag kunnat se, har riksdagen iakttagit en mycket bestämd gränsskillnad, när det gällt universitetsfrågor, så att den endast ingripit i frågor av ekonomisk räckvidd. Något sådant föreligger icke i detta fall. Prokanslersämbetet är, som bekant, oavlönat och tarvar ej särskilt anslag.

Men det är kanske ändå icke, när allt kommer omkring, så mycket de olägenheter och faror för vetenskapen, som ovan antytts, som ligga bakom motionen, utan fast mer att ämbetet ter sig

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

för motionärerna, som de uttrycka saken, som en symbol för kyrkans skenbara *överhöghet* över vetenskaplig forskning. Den synpunkten går även igen i utskottets utlåtande, vari det heter, »att varje anspråk från kyrkans sida att prägla universitetsarbetets allmänna läggning och inriktning numera betraktas såsom illegitimt». Denna motion är en förelöpare till en hel del andra, vilka syfta ännu längre och vilkas slutmål synes vara att skilja stat och kyrka åt. Den omfattande frågan får ju kammaren senare tillfälle att diskutera. Så länge emellertid detta samband består mellan stat och kyrka, så tror jag, att ur det helas synpunkt det är ganska lämpligt, att *universiteten* genom prokanslersinstitutionen faktiskt få ett inflytande på tillsättande av de ifrågavarande biskopsbefattningarna, som ju rent av visat sig avgörande i vissa fall. Professorerna äga som bekant rösträtt vid val till ärkebiskop och denne utnämnes ju också till ärkebiskop och prokansler.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på att utskottet begär icke en utredning, utan ett direkt avskaffande av ämbetet i dess nuvarande form, genom självskrivnenhetens upphörande. Det ser nästan ut som om utskottets majoritet ville undvika, att universitetsmyndigheterna bleve hörda. Det är väl också föga troligt, att de skulle, om de hördes, komma till ett annat resultat än det, som för två år sedan godkändes och står uttryckt i universitetsstatuterna. Sedan dess har intet inträffat, enligt vad jag försport, som kunnat ge anledning till en förändring.

Om riksdagen besluter i enlighet med utskottsmajoritetens yrkande, kommer nog likväl Kungl. Maj:t givetvis låta utreda frågan. Valformen för prokansler och ärkebiskop samt därmed sammanhängande frågor måste samtidigt lösas. En ny kommitté kan stå i utsikt, i vilken motionärerna, herrar Björck och Engberg, visserligen bli självskrivna, fast de äro mot självskrivnenheten. Det vore i stället bättre att sätta dessa herrar i en kommitté, som borde utreda, vilka kommittéer redan äro överflödiga och tillräckligt lång tid fungerat utan synbart resultat.

Herr talman, jag uttrycker den förhoppningen, att kammaren i likhet med vad 1910 och 1913, då denna fråga varit uppe, blev fallet, måtte avslå herr Björcks m. fl. motion i alla delar, varför jag yrkar avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Räf: Herr talman! Det var då herr Björck yttrade, att herr Welin i allmänhet aldrig kommit fram här i kammaren med förslag till goda och nyttiga reformer, som jag begärde ordet. Jag kunde nämligen icke låta det yttrandet stå alldeles oemotsagt. och jag är övertygad om, att många i kammaren äro av samma mening som jag, nämligen att herr Welin kommit fram med förslag till många både goda och nyttiga reformer. Däremot har det icke varit lika säkert, att kammaren alltid gått med på dessa goda och nyttiga reformer, men det råar icke han för. Det är icke bara

jag, som uttalar detta; jag har sett det återgivet i pressen många gånger, att de Welinska reformförslagen varit både goda och nyttiga.

Herr Björck sade vidare, att prokanslern fått tjänstgöra så mycket under de sista åren, och detta skule vara en sådan farlig sak. Men herr Björck bevisade icke på något sätt, att prokanslern i något fall därvidlag gjort några stora misstag. Det, att han fått tjänstgöra, kan väl icke i och för sig vara förkastligt, det förkastliga skule väl ligga i att han begått några misstag, att han gjort något ont, som förtjänat att han avskedades.

Vad herr Engbergs anförande beträffar, så är det knappast något att svara på, ty det var ren historia i det mesta och knappast aktuellt.

Dessa båda herrar vilja ha bort prokanslerns självskrivnenhet i detta avseende och det kan jag väl förstå och begripa. Om jag själv anslöte mig till det socialdemokratiska programmet med fullständig sekularisering alltså och bort med kyrkan och alltihop förresten, ja, då skulle jag ha samma uppfattning som herrarna ifråga, men nu gör jag det icke och står därför på en motsatt ståndpunkt.

Vad är det nu egentligen som klämmer? Jo, att biskopen d. v. s. någon representant för statens religion skall ha en given plats i universitetens ledning. Statens religion är väl för närvarande, det må väl herrarna medgiva, kristendomen. Och den skulle icke få utöva något som helst inflytande i detta avseende!

Vilken uppgift har nu denna förfärliga prokansler? Ja, det står i § 13, där det heter, att han skall övervaka »de studerandes sedliga förhållande samt med upplysningar och råd, där han så aktar nödigt, främja universitetets väl och anseende». Ligger därt något förkastligt? Jag förmenar, att näppeligen någon i kammaren kan anse, att det ligger något förkastligt i ett sådant program. Vidare heter det i 14 §. och jag kan väl tänka mig att det är den som bränner: »Prokanslern äger, när han så för gott finner, övervara konsistoriernas överläggningar samt i dem, men ej i besluten, taga del.»

Nu säger man på något ställe, antingen i utskottets utlåtande eller i motionen, det minns jag inte, att prokanslern härigenom utövar ett synnerligen farligt inflytande på den vetenskapliga forskningen. Jag får säga: Är verkligen den vetenskapliga forskningen över huvud så svag, att den icke tål, att en biskop andas på den, ja, då får den taga den risken. Ty jag må säga, att är det något som jag är viss på att det är sant, det må vara vad som helst, så är det sant för mig, om det så vore tio biskopar, som andades på det. Ja, vore jag alldeles viss, skule det icke hjälpa om universitetets alla fyra fakulteter satte sig emot det. För mig skule det i alla fall vara en gällande sanning.

När jag dessutom finner, att, som det heter i reservationen och redan blivit anført. »de nuvarande universitetsstatuterna blivit av Kungl. Maj:t fastställda så sent som 1916 efter vederbörande universitetsmyndigheters hörande samt efter det justitiekanslersämbetet yttrat sig, så finner jag ingen som helst anledning att gå

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

med på utskottets förslag, men väl på reservanternas yrkande, till vilket jag också, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Sköld: Herr talman! Herr Welin anmärkte, att det var synnerligen betänkligt, att utskottet vågat ifrågasätta, att prokanslern kunde ha andra synpunkter på befordringsärendena än de rent vetenskapliga. Jag skall ett litet ögonblick uppehålla mig vid denna synpunkt.

Det är klart, att det är just där skon klämmer. De personer, som fört fram motionen och den riktning, som står bakom detta yrkande, äro naturligtvis drivna av omsorgen om den fria vetenskapliga forskningen. Det är icke så, som herr Räf sade, att vi — jag säger vi, ty jag är själv, som herrarna veta, student — att vi skulle vara rädda för den paragraf, som säger, att prokanslern skall vaka över studenternas sedliga förhållande. Det äro vi icke rädda för, ty det finnes ingen möjlighet för biskopen att vaka över 2,000 studenter i Uppsala, och lika litet kan biskop Billing i Lund övervaka de 1,200—1,400 studenter, som finnas där nere. Nej, skon klämmer på den punkt, som angår kyrkans ställning till den fria vetenskapliga forskningen.

Det bör naturligtvis från första början vara klart för alla, att vetenskapen, som strävar att uppdaga naturlagarna och söker att utnyttja dessa naturlagar, inom kort måste komma i kontakt med dessa dogmer, som grunda sig på en naturmytiks uppfattning, dessa dogmer, som äro byggda på gamla testamentets sagor. Det bör vara begripligt för varje sunt tänkande människa, att här måste det bli en konflikt, så snart vetenskapen börjat syssla med dessa saker.

Vidare tror jag, att alla de händelser, som inträffa, visat att kyrkan har ett mycket gott öga till den fria vetenskapliga forskningen. Jag undrar egentligen vad det kunde vara, som år 1902, när universitetsmyndigheterna yttrade sig över förslaget till de nya universitetsstatuterna, drev vissa minoriteter att yrka på prokanslerns avskaffande? Icke var det väl ämbetet självt? Nej, det var dess ställning till befordringsfrågorna. Men var och en förstår, att man naturligtvis icke hade något emot prokanslerns ställning till befordringsfrågorna, när man icke hade något emot kanslerns. Det var en bestämd punkt det här gällde, nämligen biskopens självskrivnenhet till detta ämbete. Det var den enda anledningen som förelåg för dessa minoriteter att yrka på prokanslersämbetets avskaffande. Och vad tro herrarna det egentligen var, som år 1908, då sakkunniga yttrat sig över universitetsstatuterna, gjorde, att dessa sakkunniga förordade, att prokanslern skulle upphöra att taga befattning med befordringsfrågorna? Jo, det var naturligtvis, att prokanslern fick sitt ämbete efter andra grunder än kanslern. Man har nämligen aldrig satt i fråga, att icke kanslern skulle yttra sig i befordringsfrågor. Nu veta vi alla hur det blev. Denna prokanslerns rätt att yttra sig över befordringsfrågor upphörde endast delvis kan man säga, ty när prokanslern inträder i kanslerns ställe såsom vikarie, har han fortfarande denna rättighet, och vi veta, att förra

sommaren hade prokansleriatet under ett halvt års tid att yttra sig över befordringar. Det är just denna punkt, mot vilken universitetsmyndigheterna vid två föregående tillfällen vänt sig och som ännu finnes kvar, det är denna som gjort, att vi ansett det riktigt att gå åstad och taga bort denna lilla kvarleva: prokanslerns rättighet att över huvud yttra sig över befordringsfrågor. Vi behöva naturligtvis icke taga bort prokanslern och icke heller hans rättigheter i övrigt, så vitt vi endast taga bort dessa båda biskopars rättighet att yttra sig i befordringsfrågor, ty, om prokanslern tillsättes efter samma grunder som kanslern, möter det naturligtvis icke mothugg från något håll.

Vidare skulle jag kunna taga några exempel ur historien för att visa hur kyrkan ställt sig till den fria forskningen. Jag skall taga ett sådant exempel som Galilei. Vi minnas alla hur kyrkan höll på att bränna honom för hans stora vetenskapliga upptäckt. Måhända invänder någon: Det var den romersk-katolska kyrkan och icke vår rena evangelisk-lutherska kyrka, som ville göra detta. Då vill jag peka på den stora strid, som fördes i slutet av 1800-talet i kyrkliga kretsar. Det var den tiden då i Sverige hade kommit in den filosofiska riktning, som kallas positivismen, det var då Darwins läror började vinna insteg bland våra vetenskapsmän. Vi veta huru Darwins uppfattning blivit ihjälslagen tusentals gånger av kyrkans auktoriteter och kyrkligt troende vetenskapsmän, och huru den trots allt detta fortfarande lever.

Vi ha alltså så många bevis på att kyrkan, så snart vetenskapen kommer i konflikt med kyrkans intressen, alltid söker undertrycka den fria forskningen och vi behöva icke alls vara rädda för att icke kyrkan fortfarande i våra dagar kommer att göra detsamma. Därför kunna vi heller icke annat än gå åstad och taga bort denna lilla kvarleva, denna relik, som finnes kvar från svunna dagar.

Det är för övrigt ganska betecknande, att människor, som i sitt dagliga liv njuta vetenskapens senaste resultat, kunna stå i sådan strid med den vetenskapliga forskningen. Jag tvivlar nämligen icke ett ögonblick på att herr Räf under striden om darwinismen skulle ställa sig på kyrkans ståndpunkt och söka slå ned den vetenskapliga forskningens frihet, och dock vet var och en, att Darwin, de Vries och Mendel genom sina upptäckter åstadkommit, att t. ex. herr Räf nu om vårarna kan begagna sig av ett utsäde, som är förädlat, tack vare en vetenskap, som väckts till liv just genom undersökningar av dessa vetenskapsmän. Det är således, jag vill påpeka det ännu en gång, betecknande, att man så ytterst gärna vill njuta av de fördelar vetenskapen ger oss, men icke vara med om att öppna vägen för dessa vetenskaper att vinna nya resultat.

Herr Westman yttrade något om universitetens urgamla rätt att själva bestämma över sina angelägenheter. Jag tycker det är en ganska underlig självstyrelse, att universitetet skola vara tvungna att till prokanslerer taga två biskopar. Jag säger än en gång, det är en något underlig form av självstyrelse, och jag tror, att vi hjälpa

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

Ang. upplävande av prokanslersämbetet m. m.

(Forts.)

universitetsmyndigheterna att nå fram till en fullare och helare självstyrelse, om vi taga bort denna självskrivnenhet.

Till slut skulle jag vilja säga, att det enligt mitt förmenande icke kan vara så, att endast universitetsmyndigheterna skola ha ett ord med i laget, när det gäller omorganisationen av universitetens former. Det är klart, att t. ex. vi unga, vi som just nu kanske börjat våra vetenskapliga studier och drömma om att kunna fortsätta och göra något i vetenskapens tjänst, det är klart, säger jag, att vi ha en viss rättighet att också kräva att något skall göras. Jag tror också, att alla svenska medborgare, som verkligen ömma för den fria vetenskapliga forskningen, alla människor, som se klart på dessa frågor, också böra ha rätt att yttra sig om universitetens organisation, och på grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman, ett kort ord! Jag skall icke deltaga i den teologiska debatt, som här är på väg att utspinna sig, utan jag skall söka återföra diskussionen inom dess rätta gränser.

Jag ber att emot herr Welin få anmärka, att när han säger, att det icke finnes någon motsättning mellan reservationen och utskottsbetänkandet, så har han uppenbarligen förbiset vad jag påpekade, nämligen att det var mot hela den *motivering*, som ligger i denna reservation, som jag riktade mig och gjorde gällande, att den i ingen mån berörde den ståndpunkt, som intagits av utskottet. Det gemensamma för herr Westman och herr Welin är, att de så mycket som möjligt undvika själva huvudfrågan, frågan om självskrivnenheten, och i stället söka vrida debatten över på en annan plattform, nämligen huruvida detta prokansleriat kan sägas ha en uppgift att fylla över huvud. Jag ber att gentemot dylika försök ännu en gång få påpeka, att utskottet uttryckligen sagt ifrån, att utskottet icke tagit bestämd ställning till den frågan.

Vidare säger herr Westman, att faran för ett politiskt inflytande av obehörig art skulle vara för handen, därest man nu skulle låta prokanslern väljas efter samma grund som kanslern. Ja, herr Westman, det är verkligen storartat. Skulle icke då detta politiska inflytande göra sig gällande i samma mån, när kanslern väljes, eftersom det skulle vara samma grunder för valet? Och detta politiska inflytande vore väl i så fall så mycket farligare, som den större makten ligger hos kanslern själv. Med ett sådant resonemang som herr Westmans skulle man uppenbarligen komma till att kräva, att *kanslersinstitutionen* omskapades och ginge tillbaka till vad den var före 1622.

Herr Räf tryckte sig i herr Westmans rågåker, bildligt talat, och kröp undan vad som här dock måste vara det väsentliga samt gjorde gällande, att så länge sambandet mellan stat och kyrka består, har man också befogad anledning att bibehålla detta prokansleriat och självskrivnenheten till detsamma. Jag ber att få säga herr Räf på den punkten, att jag kan icke förstå vad den frågan har med den förra att skaffa. Jag kan visserligen medgiva,

att i detta samband ligger, så att säga, en *bakgrund* till det förhållande, som vi här beteckna såsom en symbolisk kvarleva, vars historiska underlag vi påpekat hava upphört. Men att återföra, såsom herr Räf gör, denna diskussion om biskopens självskrivnenhet till prokansleriatet vid universiteten till frågan om sambandet mellan stat och kyrka är så långsökt, att jag sannerligen icke kan förstå det.

Jag ber herrarna uppmärksamma en punkt, som icke tillräckligt har beaktats i denna diskussion, och det är vad som inrymms i § 16 i gällande universitetsstatuter, där det heter: »När kanslersämbetet är ledigt bestride prokanslern de åligganden, som tillhöra detta ämbete till dess Kungl. Maj:t meddelat förordnande om ämbetets uppehållande.» Det är den punkten, som får en avgörande betydelse under vissa omständigheter när det gäller befordringsfrågor, och som gör illusorisk den reform, man trodde sig vinna, när man strök § 79 ur 1876 års universitetsstatuter, där det just lades i prokanslerns hand att utöva inflytande även på befordringsfrågor. Genom en bakdörr, kan man säga, kommer nu detta inflytande tillbaka, och det är på den grund, som prokanslern spelar en så betydelsefull roll under omständigheter, något som vi också haft erfarenhet av. Och just därför blir den biskopliga självskrivnenheten en ganska betänklig sak, när man tager hänsyn till, att här kan under omständigheter prokanslern komma att utöva de viktigaste funktioner, som eljest åligga kanslern.

Det är också skäl att uppmärksamma, vad som säges i § 15, att »prokanslern äger, då omständigheterna därtill föranleda, hos kanslern göra de framställningar och föreslå de åtgärder, han anser för universitetet gagnande». Där ligger just inrymd en för honom speciell möjlighet att utöva inflytande på och bestämma kanslern i viss riktning, särskilt när det gäller befordringsfrågor.

När saken förhåller sig på det sättet, synes det mig vara självklart, att de invändningar till förmån för självskrivnenhetens princip, som gjorts av några föregående talare, sannerligen icke på något sätt äro bärande, och jag ber därför, herr vice talman, att ännu en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr L e a n d e r: Herr talman! Jag skall fastslå, att för mig detta icke är någon riksviktig fråga, och ej heller kan jag finna, att det är någon religionsfråga, även om man sökt på några håll draga in religionen i debatten. Jag skall nu icke söka riva upp någon dylik debatt här, men jag nödgas i alla fall på det allra bestämdaste framhålla, att jag ingalunda instämmer med herr Sköld i hans åsikter om Gamla Testamentet. Herr Sköld är ännu en ganska ung man med livlig fantasi, och det är väl detta som förklarar, att han kommit att beröra Darwinismen, och åtskilligt annat som egentligen icke alls hör till det ämne vi här nu diskutera.

Jag ber att få betyga, att därest jag trodde, att kristendomen och kristligt liv skulle taga någon skada genom upphävande av biskopens självskrivnenhet såsom prokansler, så skulle jag avgjort

Ang. upphävande av prokanslersämbetet m. m.
(Forts.)

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

ställa mig på deras sida, som nu äro emot en sådan åtgärd. Men jag kan, såsom jag redan nämnt, icke finna att denna fråga egentligen har någonting att skaffa med sann och levande kristendom. Det betyder nog därutinnan oändligt litet, om biskopen är prokansler eller icke prokansler.

Vad nu kyrkan själv angår, så tror jag, att det vore en fördel för henne, om hon kunde befrias och själv sökte befria sig från sådant, som strängt taget icke hör till hennes verksamhet, på det att hon kunde mera odelat ägna sig åt de uppgifter, som äro eller i varje fall borde vara hennes. Nu har hon så mycket annat att syssla med, att det viktigaste kanske ofta får skjutas åt sidan.

När kristendomens grundläggare gick här på jorden, veta vi, att han motarbetades i synnerhet av ett parti, som sökte att hindra honom i hans verksamhet på alla möjliga sätt. Detta parti åberopade sig på de äldstes stadgar. Dessa stadgar satte Kristus sig över, dem sökte han genom sina ord och sitt exempel skaffa undan, emedan de stodo hindrande i vägen för hans verksamhet. Jag menar, att den, som verkligen vill främja kristen tro och kristen kultur, bör akta sig för att gå i de trängsinnade och fanatiska fari-séernas fotspår. Det vill icke jag för min del göra. Ty sann kristendom och kyrklig bekännelsestrohet är ändock icke detsamma, de äro icke synonyma begrepp.

Emellertid, under den tid då man ansåg sig kunna upprätthålla renlärigheten och göra sig kvitt s. k. kättare genom att landsförvisa dem eller belägga dem med fängelse och böter, kunde ju biskoparna i egenskap av prokanslerer ha en viss uppgift att fylla på detta område. Jag vill dock erinra om, att dessa rigorösa lagar icke tillämpades på dem, som blott nöjde sig med formen med bortseende från livet, utan tvärtom just på dem, som satte livet framför formen. När man tänker på alla trakasserier, all förföljelse mot sant gudfruktiga män, blir man mistänksam gentemot det kyrkliga bekännelselivet. Därför har jag för min del hyst ett sådant misstroende mot detta nit allt ifrån min ungdom. Nu är emellertid den tiden förbi, då man kan på sådant sätt behandla dem, som man anser vara villfarande i ett eller annat hänseende, och däröver må vi väl vara glada.

Även om prokanslern nu är en biskop, så varken kan han eller ens vill försöka hindra utnämningen till universitetslärare av vissa personer av den anledningen, att de icke äro av den rena evangeliska läran, såsom termen kommit att lyda. Nej, icke ens ifråga om de teologie professurerna eller docenturerna kan han göra något åt saken, och därför är det ju icke obekant, att vi ha många dylika professorer, som visst icke äro bekännelsetrogna i den mening, som man nu tager ordet. Därför behöfs det icke, att biskoparna av ett dylikt skäl stå där såsom prokanslerer. De kunna i alla fall ingenting göra däråt och försöka ej heller göra någonting. Av det skälet, som väl skulle vara det förnämsta, finnes det nu ingen anledning att bibehålla deras självskrivnenhet till ämbetet.

Nu är det väl ändå, trots allt, så, att självskrivnenhet till det ena eller andra ämbetet icke är i överensstämmelse med tidens upp-

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m

(Forts)

fattning. På grund därav kommer jag att rösta för utskottets hemställan här i dag men jag gör det icke därför, att jag skulle vara avog varken mot kyrkan eller mot några andra institutioner, utan därför att jag anser att tiden kräver detta. Efter vad jag anfört, gör jag det naturligen allra minst därför att jag vil komma kristendomen till livs; tvärtom är det min högsta åstundan, att sann och levande kristendom måtte mer och mer utbreda sig och utöva inflytande. emedan jag däri ser grunden för folkets och för den enskildes lycka.

Herr Olsson i Berg: Herr talman! Herr Sköld talade om att han var student. Jag vet inte, vad hans mening var därmed, om meningen var att han var särskilt kvalificerad att vara med här i kammaren. Jag behöver inte tala om för kammaren, att jag är bonde, det veta alla, men jag vågar dock protestera mot studenten. Jag skall likväl icke ingå på något vidlyftigt bemötande av herr Skölds långa ramsa, men det var ett ord, som jag vill vända mig emot, och det var just när han kallade Gamla Testamentet för sagor. Jag har en annan mening om både Gamla och Nya Testamentet. Jag säger gentemot detta, att så väl Gamla som Nya Testamentet äro stora och ofelbara gudomliga sanningar från början till slut från perm till perm. Mot dem duger icke herr Skölds stora studentkuskaper, där falla de fullt till marken.

Jag vill ha sagt detta här i kammaren, även om jag visste, att jag var ensam om denna mening, men nu vet jag, att jag har flera, ja, jag vågar säga många bakom mig.

Häruti instämde herr *Isaksson*.

Herr Magnusson i Skövde: Jag begärde ordet med anledning av herr Skölds uttalande. Jag skulle ur en synpunkt kunna vara honom tacksam för det uttalande han gjorde, om icke saken vore så allvarlig, ty herr Sköld har verkligen avslöjat vad syftet är med så väl denna som åtskilliga andra framställningar, vad som ligger innerst därunder. Herr Sköld fällde ett uttryck som nyss herr Olsson i Berg påtalade, nämligen om dogmer, som voro grundade på Gamla Testamentets sagor. Jag är lika litet som den närmast föregående talaren någon vetenskapsman, jag är bonde liksom han, men jag tror icke jag gör mig skyldig till ett misstag, när jag vågar påstå, att herr Sköld med detta uttalande, så vetenskapsman eller ämne till en sådan han vill utge sig att vara, har beänkligt skjutit över målet, ty jag tror icke, att den verkligt objektiva vetenskapen lyckats med sin kritik fastslå, att Gamla Testamentets framställningar äro blott sagor, utan erkänner fastmer att uti dessa finnas både historiska uppgifter och annat som står sig även inför den vetenskapliga kritiken. Emellertid sökte herr Sköld göra gällande, att det var så många gamla försyndelser begångna på grund av kyrkans inflytande över vetenskapen, att dessa skulle berättiga, att man nu avskaffade självskrivenheten för prokanslersämbetet, en av de sista

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Porta.)

möjligheter till inflytande över universitetet som kyrkan har kvar, och i sin nöd kan jag tänka det var, måste han gå tillbaka så långt som till Galilei och påvisa att kyrkan ville bränna honom. Därjämte hittade han också på Darwin, som kyrkan visst inte heller ville så väl, enligt Skölds framställning. Ja, herr Sköld, det är väl inte gamla tiders försyndelser för århundraden tillbaka som det nu är fråga om, utan nu gäller det att bedöma nyktert, huruvida prokanslersämbetet i närvarande stund skötes eller skötts så illa, att det på grund av dessa gärningar bör avskaffas. Då är det märkliga här, att herrarna icke kunna frambara, såvitt jag kunnat finna, något enda exempel, som visar, att prokanslersämbetet av dess bis-koppliga innehavare nu skötes så illa ej heller att så varit fallet under den senare tiden, att därigenom gives skäl för dess avskaf-fande. Jag tror mig härmed hava återfört frågan till dess rätta proportioner.

Emellertid har jag anledning fästa mig vid ännu ett anförande, nämligen herr Leanders. Jag kan inte se annat än att herr Le-ander, trots hans varma intresse för kristen tro, som jag känner och har anledning att vitsorda, gjort sig skyldig till en betänklig felsyn, då han yttrade, att han inte kunde finna, att avskaffandet av biskops självskrivnhet till prokanslersämbetet har det ringaste med kris'en tro att göra. Har inte herr Leander dock ögonblicket förut stuttit här och hört vad herr Sköld i sin öppenhjärtlighet talade om, vilket, såvitt man kan se sakerna i dess rätta sammanhang, måste vittna om att här gäller det att komma åt kristen tro och dess inflytande på undervisningen.

Sist ett ord till herr Sköld. Han är en ung man och »har inte rott särdeles långt från land ännu». Jag tillåter mig säga, och jag ve', att många ha anledning att säga detta på grund av genom-kämpade erfarenheter: var inte så illa tvärsäker, ty det kanhända lika säkra och vetenskapliga män som herr Sköld, att den dagen kommit då de behövt ta sin säkra tillflykt just till dessa Nya och Gamla testamentets »sagodogmer».

Herr R ä f: Jag vill med några ord vända mig mot herr Le-ander, som talade om förföljelser från kyrkans sida. Ja, jag har också varit utsatt för förföljelse från kyrkans sida, men jag vill ock-så säga, att kyrkan dessutom gjort mig så mycket gott, att jag skulle in'e vara den man jag är i dag, om inte kyrkan övat sitt inflytande på mig, och jag är säker på, att om jag går till hela vår ungdom, skall den säga detsamma, och följa vi herr Engberg på hans färd seklerna bakåt genom historien, skola vi finna, vilken utomordentligt god roll kyrkan spelat. För övrigt kan jag till jämförelse nämna, att jag också varit utsatt för förföljelser från kris ligt sinnade par-tier, som ha ungefär liknande ställning till kyrkan som jag, men jag har haft lätt att förlåta dem, ty jag har tänkt som så, att de icke förstått bättre. Men de värsta förföljelser jag någonsin varit ut-satt för ha ägt rum från politiska partier, men därför vill jag inte

förkasta alla dem som i detta avseende förfölja mig. Min ställning till kyrkan är alltså den, att jag inte vill förkasta henne, därför att hon tuktat mig en liten smula då och då.

Vidare säger herr Leander, att Människosonen var den, som förkastade stadgar. Ja, han förkastade åtskilliga av de gamla stadgarna, men han upptog också många av de grundstadgar, på vilka vårt samhälle för närvarande vilar. Hela dekalogen står i det fallet fast för såväl herr Leander som mig, och likaså mycket annat t. ex. i bergspredikan. För övrigt var han inte nöjd med dessa stadgar i och för sig utan ville ingjuta liv och verklighet i dem, och vi gjorde bäst i att lägga oss vinn om detta i stället för att förklara dem värda att upphävas.

Herr Leander talade också om att det vore bäst, att kyrkan finge skilja från sig åtskilligt. Ja, men det är en helt annan sak än den, som föreligger nu. Komma vi in på den diskussionen, huruvida kyrkan skall skiljas från staten, röra vi oss på ett helt annat område än detta speciella, men att plocka bort det ena efter det andra från kyrkan, för att sedermera låta henne stå alldeles tom på innehåll, kan jag inte vara med om. Jag skulle inte ha upptagit detta, om inte herr Leander fört mig ut på det området.

Detta är, säger herr Leander vidare, ingen viktig fråga. Jag anser varje fråga, där man söker att undanskiuta det kristliga inflytandet på statens angelägenheter, för en viktig fråga, och, man må säga vad man vill, sanningen är dock, att biskopen i detta fall är representant för statsreligionen i vårt land, och den måste erkännas vara kristendom.

Herr Engberg säger, att jag skulle vara så synnerligen rädd av mig, att jag behöver huka mig ner bakom herr Westmans rygg. Nej, jag är inte rädd för vare sig herr Westman eller herr Engberg, utan jag vågar verkligen förfäkta vad jag anser vara rätt, och jag respekterar herr Engberg lika bra, för att han äger samma egenskap att vilja förfäkta det han anser vara rätt, men saken är den, att jag står inte på det socialdemokratiska valprogrammets grund utan på ett helt annat valprograms grund, och därför hävdar jag den ståndpunkt jag har.

Vidare säger herr Engberg, att vi böra läsa 15 §, som skall vara synnerligen viktig i det här avseendet och visa det befogade i vad motionärerna och utskottet hemställt. Det heter där: »Prokanslern äger, då omständigheterna därtill föranleda, hos kanslern göra de framställningar och föreslå de åtgärder han anser för universitetet gagnande.» Ja, är det underligt, då det i 13 § heter, att han skall göra sig underrättad om alla universitetets angelägenheter, lärarnas verksamhet, undervisningens gång och de studerandes sedliga förhållanden samt med upplysningar och råd, där han så ak'ar nödigt, främja universitetets väl och anseende. Är det då för mycket, att han också äger den rättighet som är omnämnd i 15 §? Jag bara frågar.

De övriga anförandena, som här hållits, skall jag för min del låta stå oemotsagda då de redan blivit bemötta.

Ang. upphävande av prokanslersämberetet m. m.
(Forts.)

Ang. upphä-
vande av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.
(Forts.)

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr vice talman! Jag skulle icke tagit till orda i denna debatt, vars längd icke står i förhållande till den jämförelsevis obetydliga frågan, om icke herr Magnusson i Skövde hade begagnat tillfället och i likhet med sin folkförbundskamrat från förmiddagen, herr Norman, uppenbarligen sökt göra i landstingsmannaval. Han gjorde gällande, att här riktats en stöt mot den kristna åskådningen och mot det kristna inflytandet. Herr Magnusson liksom herr Räf gjorde sig därvid skyldig till en sammanblandning. Det är sant, att det riktats en stöt mot kyrkan och dess övervalde över vetenskapen, men därför är det visst icke sant, att man riktat en stöt mot kristendomen eller det legitima kristliga inflytandet, ty även herr Magnusson borde veta, att statskyrkan och kristendomen icke äro synonyma utan helt olika begrepp. Det finns en kristendom utanför statskyrkan likaväl som utanför denna kammar, och den kristendomen är säkerligen lika ärlig och befogad som någonsin den kristendom, som rymmes inom den svenska statskyrkan. När därför herr Magnusson söker göra gällande, att en stöt riktas mot kristendomen, är det fullkomligt oriktigt. Det är en medveten stöt mot kyrkan och dess övervalde över den fria forskningen, men visst icke mot det legitima inflytandet från den religiösa åskådningen, då densamma kämpar med ärliga och blanka vapen. Vad den här saken gäller är att man vill, att i detta fall som vid besättande av varje statsämbete skall tillämpas den metoden, att var och en, som erhåller ett ämbete, bör visa sin duglighet härför, visa att han är den bäste mannen att förvalta just det ämbetet. Om man antar, att samtliga trädgårdsmästare här i Sverige — jag tar ett yrkesområde, som ligger herr Magnusson tämligen nära — vore statens tjänstemän, och om alltså trädgårdsmästare, som ha ansvaret att draga upp plantorna i statens örtagård, skulle tillsättas genom självskrivnhet hos statskyrkan tillhörande pastorsadjunkter eller andra präster, undrar jag, vad herr Magnusson i sådant fall skulle säga. Han skulle säkerligen känna sig tämligen förbittrad och förolämpad å sitt yrkes vägnar. Men beträffande dem, som ha ansvaret för att uppdraga plantorna i vetenskapens örtagård, gäller samma resonemang, att de böra väljas efter sin egen kompetens och att icke ovidkommande synpunkter därvidlag böra tillåtas göra sig gällande. Jag ber att med detta lilla anförande få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr E n g b e r g: Jag ber att få uttryckligen betona, att de teologiska synpunkter, som här framförts, varit fullkomligt främmande för utskottet. Det är icke så, som man här sagt, att det föreligger ett attentat mot den kristna åskådningen eller i första rummet ett försök att komma kyrkan till livs, utan det enda, som föreligger, är att vi vända oss mot självskrivnhetens princip i förevarande fall. Vi göra gällande, att det icke är rimligt att upprätthålla prokanslersämbetet på det sätt, att ärkebiskopen i Uppsala och biskopen i Lund alltid äro självskrivna och därigenom komma i tillfälle att utöva det inflytande, som de nu gällande universitetsstatuterna med-

ge. Och för att ytterligare betona, att detta är vår huvudlinje, ber jag att ännu en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upphä-
vandets av pro-
kanslersämbe-
tet m. m.

(Forts.)

Herr M a g n u s s o n i Skövde: Jag har en given anledning att uttala ett par ord i anledning av herr Wennerströms beskyllning, att mitt anförande skulle varit tillkommet med hänsyn till de förestående landstingsmannavalen. Jag har rätt att bli trodd på mitt ord, då jag säger, att icke den ringaste tanke på landstingsmannavalen föresvävat mig. Men då herr Vennerström gör gällande, att verklig och sann kristendom finnes även utanför statskyrkan, skall jag i detta ge honom rätt, men å andra sidan är jag alldeles övertygad om, att herr Vennerström är mäktig en så pass slutledningskonst, att han inser, att efter det uttalande, som jag vände mig särskilt emot och i anledning av vilket jag begärde ordet, ingen längre kan vara tveksam om, att man syftar längre än motionen avser, och att man här vill söka komma åt kristendomen — den övertygelsen lär man icke kunna taga ifrån oss.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 104 ja mot 68 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 5.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder från statens sida till underlättande av jordbrukarnas kamp mot ogräsen; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Beslutet skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 6.

Ang. ändr. i
jaktstadgan.

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i jaktstadgan, att förbudet mot användande av sax upphäves i fråga om fångande av rovdjur.

Därvid yttrade

Herr Viklund i Oviken: Utskottet avstyrker bifall till den föreliggande motionen under hänvisning till, att frågan om saxfångst redan är under utredning av särskilda sakkunnige, nämligen sakkunnige för utredning i fråga om tillgodogörandet av kronans fisken samt jakten å viss kronomark. Jag får säga, att det förhållandet ingalunda var för oss motionärer obekant, då vi avgåvo vår motion, men vi tänkte, att detta, att frågan redan är under utredning, väl ändå icke kan vara något egentligt hinder för riksdagen att redan nu för sin del besluta i saken. Men det är ju nu en gång för alla så här i riksdagen, att så fort en kungl. kommitté har en fråga om hand, är den därmed så att säga levande begravnen och i många fall uppskjuten till en långt avlägsen framtid. Emellertid ser det glädjande nog ut, som om så icke skulle bli förhållandet i det här fallet. Utskottet säger nämligen i betänkandet, »att förslag i ämnet lär vara att förvänta inom en nära framtid», och det är ju en sak, som jag är synnerligen tacksam över.

Nu är det ju möjligt, att många anse, att den här frågan är av mycket liten betydelse, att det bara är en bagatellfråga. Ja vad nu beträffar de södra och mellersta delarna av vårt land, är det ju troligt, att frågan där är av underordnad betydelse, men beträffande *Norrland* vågar jag säga, att den ingalunda är så betydelselös utan tvärtom av ganska stor vikt. Jag har i min motion påpekat, att saxfångst i många trakter av *Norrland* bedrevs som en ganska lönande näring, och att en del fattigt folk därigenom skaffade sig en avsevärd biförjänst, och för dessa människor är sannerligen frågan icke så oväsentlig, som många kanske tänka.

Efter vad vi motionärer ha oss bekant, har också hemställen om saxfångstförbudets upphävande gjorts till regeringen av icke mindre än fem landsting, nämligen *Norrbottnens*, *Västerbottnens*, *Västernorrlands*, *Gävleborgs* och *Kopparbergs läns landsting*. Vidare ha en del hushållningssällskap i *Norrland* gjort en liknande hemställan. Och slutligen ha Konungens befallningshavande i *Norrbottnens*, *Västerbottnens*, *Jämtlands* och *Kopparbergs län* också hos regeringen begärt förbudets upphävande. Detta bevisar väl ändå, att det särskilt i *Norrland* råder stort missnöje med detta förbud, och att den allmänna meningen där tycks vara, att förbudet fortast möjligt bör upphävas. Och den uppfattningen är rådande icke bara bland befolkningen.

gen utan även bland representanterna för jaktvårdsintresset. I den debatt, som förts i denna fråga i första kammaren i dag, framhölls det av överjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt, att bland jägmästarna i Norrlandsdistrikten finns det knappt mer än en mening i denna fråga, nämligen att förbudet bör upphävas, därför att det är så skadligt i jaktvårdsavseende. Under sådana förhållanden synes det mig, att utskottet inte borde ha tvekat att förorda förbudets upphävande åtminstone i den landsdel, där detsamma under de år som det varit gällande, verkligen visat sig vara till verklig skada d. v. s. i Norrland. Och jag får för min del beklaga, att så icke skett. Men på samma gång vill jag också uttala min tillfredsställelse över, att utskottets motivering åtminstone är fullt opartisk och att sålunda inte ett enda ord av ogillande av motionens syfte finns med i utlåtandet, detta oaktat riksdagen så sent som år 1912 begärde förbud mot saxfångst. Detta tyder väl ändå på, att man numera på många håll har kommit till insikt om att saxfångstförbudet nog var en något förhastad åtgärd, som snarast möjligt bör upphävas. Jag vill sluta med att endast uttala den förhoppningen, att de sakkunnige, till vilka frågan nu är hänskjuten, så fort som möjligt må'te slutföra utredningen, och att, så fort utredningen föreligger, Kungl. Maj:t må'te till riksdagen komma med en framställning i ämnet, som går ut på förbudets upphävande.

Det var bara detta jag ville säga, och jag har sålunda, herr vice talman, icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Jordbruksutskottets härpå föredragna utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i gällande stadga om skjutsväsendet, blev av kammaren godkänt.

§ 8.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion med förslag till tillägg till lagen den 5 juli 1907 om enskilda vägar på landet.

Ang. tillägg till lagen om enskilda vägar på landet.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 98, hade herr *Molin* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta följande tillägg till lagen den 5 juli 1907 om enskilda vägar på landet.

§ 35.

Vad i denna lag om väghållningsskyldighetens fördelning stadgas må ej innefatta hinder för kommun att lämna bidrag till byggnad och underhåll av enskild väg eller bro.

Ang. tillägg
till lagen om
enskilda vägar
på landet.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vad mån behov av ändrade bestämmelser kunde föreligga för att bereda kommun möjlighet att lämna bidrag till byggande och underhåll av enskild väg och bro, samt, därest utredningen därtill gäve anledning, för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Aaby A. W. Ericsson, Paulson, Holmquist*, greve *A. H:son Wachtmeister*, friherre *Silfverschiöld* och *Olsson* i Kullenbergstorp, som yrkat avslag å motionen.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den fråga det här gäller är för kammaren en gammal bekant som varit uppe flera gånger under de senare åren. Jag tilllät mig själv vid 1910 års riksdag att väcka en motion i fråga om de vägar som det här gäller, d. v. s. sådana som utgöra gränstillfall, och som icke kommo med, när de allmänna vägarna intogos. Jag tilllät mig då att i huvudsak föreslå, att det skulle medgivnas de väghållningsskyldiga in natura i kommunen rätt att med två tredjedels majoritet besluta bidraga till byggande och underhåll av enskilda vägar. Anledningen till att jag väckte denna motion var just den, att det naturligtvis inte kan undvikas, att när Konungens befallningshavande bestämmer vilka vägar som skola intagas som allmänna, det dock bland dem, som icke bliva intagna, kan finnas sådana, som ha lika stor och i vissa fall kanske t. o. m. litet större betydelse än de vägar, som intagas. Det var alldeles omöjligt för Konungens befallningshavande att på varje punkt i detta avseende träffa det fullt rätta. Det var också givetvis så, att det för enskilda byar kunde ställa sig t. ex. på det sättet, att de kunde bli helt och hållet fria för alla enskilda vägar, därför att dessa hade intagits som allmänna, under det att andra byar återigen fingo behålla alla sina vägar, ja, det kunde t. o. m. hända, att de fingo fler vägar att underhålla som enskilda. Jag ansåg då, att ett beslut i den riktning som jag föreslog skulle medföra en utjämning mellan de jordbrukare, som skola underhålla de allmänna vägarna in natura. Men min motion avsåg icke alls att vältra en börda över på kommunen, ty jag var av den meningen, att detta icke var något kommunalt onus och icke heller borde bli det. Jordbruksutskottet avstyrkte min motion utan att vidare inlåta sig på talet om utjämningen. Utskottet anförde i stället den motiveringen, att voro de enskilda vägarna i en kommun av sådan betydelse, att det med fog kunde ifrågasättas att de väghållningsskyldiga inom kommunen skulle bidraga till dem, så borde de vara allmänna vägar. Det fanns då icke, sade utskottet, minsta skäl att taga den omvägen att så att säga skapa två olika typer av allmänna vägar. I enlighet därmed blev också andra kammarens beslut. Även jag ansåg, att

vad utskottet pekade på var det bästa, men den praktiska erfarenheten hade visat mig, att åtskilliga Konungens befallningshavanden just inte så tillämpade det. Ty sedan de en gång bestämt, vilka vägar som skulle intagas, så var det nästan omöjligt att vinna rättelse. I det väghållningsdistrikt jag tillhör överklagade vi ett beslut och fingo vänta i hela sexton år från det vi gjorde ansökan om vägledningen, till dess vi fingo de allmänna vägarna tilldelade oss. Nu vet jag inte, om det var just detta jordbruksutskottets uttalande, eller om det var en ändrad uppfattning som var anledningen, men faktum är, att på senare tid har Konungens befallningshavande i Malmöhus län sett med andra ögon på detta, så att de vägar, som jag då väckte motion om, ha intagits såsom allmänna. Följaktligen har det gått just så, som jordbruksutskottet sade, att det borde gå.

Nu tycks emellertid jordbruksutskottets majoritet alls icke vara av den mening, som jordbruksutskottet enhälligt omfattade vid 1910 års riksdag. Ty nu tycks utskottsmajoriteten vilja, att vi skola införa ett särskilt slags vägar, nämligen kommunala vägar, oavsett att väghållningsdistrikten ju ha med de allmänna vägarna att göra. Det är naturligt, att det bör fordras mycket tungt vägande skäl för att man skall bryta sönder den idéen, att vad gäller de allmänna vägarna bidraget bör utgå från staten och icke belasta kommunen. Jag erkänner gärna, att jag icke skulle funnits bland reservanterna om motionen och utskottet stannat vid att föreslå rättighet för kommunerna att besluta bidrag till *byggande* av vägar. Ty det är en utgift för en gång, där kan kommunen överskåda vad den tål vid. Men att däremot lassa på sig utgifter för framtiden och för en lång framtid som ovillkorligen *vägunderhållet* kommer att kräva, om det skall bli såsom motionärerna här föreslagit och utskottet på sätt och vis tillstyrkt, det kan jag icke vara med om.

Det är också egendomligt, att när man så starkt framhåller, att landskommunerna äro så hårt tyngda och att man behöver stats-hjälp för att lätta bördan för dessa kommuner, man dock i samma veva vill pålägga nya bördor eller medgiva, att dessa kommuner få lägga nya bördor på sig, sådana som vägunderhållet ostridigt är. Jag förstår verkligen inte, varför man skall göra en sådan omgång, att man först skall låta kommunerna bidraga till vägunderhållet och sedan måhända begära lättnad av staten för de kommunala bördorna. Det är naturligtvis en onyttig och onödig omgång. Jag är i detta avseende av precis samma mening som intogs av 1910 års jordbruksutskott, nämligen att det är staten, som bör bära detta och att alltså vägarna böra bli allmänna, när de ha den betydelsen, att man kan tänka på att en kommun skulle bidraga till desamma. Det är givetvis också så, att man kan tänka sig, att om det här förslaget skulle bli lag, försök skulle göras i kommunerna att få bidrag till alla de enskilda vägar. Jag fruktar litet grand för sådana kombinationer, där man skulle säga: hjälp du mig, så hjälper jag dig. Jag tror, att man verkligen kommer ut på glansis med en dylik lag, och över huvud tror jag, att speciellt vi lantmän böra

Ang. tillägg
till lagen om
enskilda vägar
på landet.
(Forts.)

starkt hålla på att de allmänna vägarna — och det blir ju en slags allmänna vägar detta också — böra staten och de väghållningsskyldiga svara för. Jag tror, att det är ett synnerligen stort missgrepp att skapa en slags mellanform av vägar, som vi sedan få svårt att bli av med och som kanske just komma att användas till att förhindra att de vägar bli allmänna, som rätteligen böra vara det.

Det är i korthet på dessa grunder, som jag, herr talman, ber att få yrka avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Hamilton: Herr talman! Det är riktigt såsom den sista aktade talaren nämnde, att denna fråga åtskilliga gånger varit föremål för riksdagens prövning. År 1907, då den nuvarande lagen rörande enskilda vägar på landet blev av riksdagen antagen, framställde dåvarande lagutskottet, som hade detta ärende om hand, ett förslag, som innebar ungefär vad motionären i nuvarande stund åsyftar. Utskottet föreslog nämligen ett tillägg till lagen, en ny § 35, var det visst, och detta förslag blev av andra kammaren antaget, men avlogs av första kammaren. Det är nog också riktigt vad den siste ärade talaren sade, att i allmänhet böra de vägar, som kunna vara av någon större betydelse, intagas såsom bygdevägar, och det var också den ståndpunkt, som jordbruksutskottet intog — han nämnde år 1910, jag kommer icke ihåg vilket år. Såvitt möjligt, bör detta ske. Och jag tror, att i allmänhet i mellersta och södra Sverige böra kommunerna icke befatta sig med några kommunala vägar. Men i Norrland lära förhållandena vara annorlunda, och det har påpekats från åtskilliga håll i Norrland, från många representanter däriifrån, och det har varit föremål för riksdagens prövning på grund av Norrlandsmotioner, att i Norrland lär vara nödigt att kommunerna även få lov att bidra till enskilda vägars anläggning och underhåll för att kunna få vägar till stånd. Det är ju säregna förhållanden i Norrland, som det övriga landets befolkning ibland har svårt att förstå. Man påpekar, att innan 1907 års lag om enskilda vägar blev antagen, kommunerna hade rättighet att fördela vägunderhållet inom socknen, de s. k. sockenvägarna, och att borttagandet av denna rättighet har inverkat menligt på Norrland.

Jag ber att på de anförda skälen och då jag tror det är nödvändigt att rättigheten i fråga medgives i synnerhet vad Norrland beträffar få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Jag skall ge utskottets ärade ordförande alldeles rätt i, att förhållandena i vårt land icke äro lika; de äro tvärtom i mångt och mycket motsatta varandra. Men det synes också som utskottet bort mera pointera detta i sitt utlåtande. Då hade man måhända kunnat komma till den lösningen att taga frågan fakultativt på de landstingsområden, där det lämpade sig. Men det har utskottet

icke gjort utan tagit motiveringen och yrkandet som ett allmänt gällande skäl. Det är just därför jag anser mig vara nödsakad att bibehålla yrkandet om avslag.

*Ang. tillägg
till lagen om
enskilda vägar
på landet.
(Forts.)*

Herr H a g e: Herr talman! Som denna fråga väckts från norrlandshåll, kunde det kanske vara lämpligt att det sades även något från detta håll, och jag ber nu att få göra detta, i synnerhet som jag är ledamot av jordbruksutskottet.

Jag vill då först säga, att denna praxis att ge anslag till sådana vägar, om vilka det här är fråga, har man på en del håll slagit in på. Här är då, kan man säga, egentligen bara fråga om att legalisera det förhållandet, ty det är faktiskt så, att om det av en kommun gives anslag till sådana vägar, som de här ifrågasvarande och beslutet om anslaget sedan överklagas, så blir detta beslut upphävt. Jag har i min bänk regeringsrättens utslag i en sådan fråga. När man emellertid i kommunerna börjat anse, att med avseende å en sådan mellantyp av vägar, som de, vilka det här är fråga om, man kan få tillfälle att ge anslag, om nämligen vägarna ha en viss betydelse för någon väsentlig del av en kommun, och denna praxis redan börjat utveckla sig, så tycker jag, att det icke är mer än riktigt, att man från riksdagens sida icke förhindrar den saken.

Här är icke fråga om, såsom sagts från motståndaresidan, att man rent av skulle *tvinga* på kommunerna sådana här bördor. Nej, saken gäller endast, att man skall tillåta en kommun, som icke vill något hellre än taga på sig en sådan börda, att göra det. Jag tycker, att det från riksdagens sida icke borde finnas något att anmärka mot något sådant, då viljan inom kommunen finnes.

Sedan skulle jag vilja säga några ord gentemot herr Olsson i Kullenbergstorp. Han har i avseende å anslag till dessa vägar yttrat, att om man ginge med på vad utskottet här föreslagit, det skulle kunna inträffa, att det beträffande nästan vilken väg som helst, t. ex. en mycket obetydlig enskild väg, en väg, som endast har betydelse för några vissa gårdar, skulle kunna åstadkommas en kupp på en kommunalstämma och på så sätt anslag genomdrivas för ändamålet. Häremot vill jag säga, att utskottet i sin motivering mycket skarpt pointerat, att det aldrig finge bliva fråga om att giva anslag i sådana fall, utan att här endast är fråga om att åstadkomma en lagstiftning, enligt vilken anslag skulle kunna utgå, men endast när det är fråga om vägar, som hade någon större betydelse, alltså vägar som i varje fall utgjorde förbindelseleder till några byar eller större samling av gårdar. Om det kunde komma till stånd en i enlighet därmed formulerad lagstiftning, och det sedan vid en kommunalstämma inträffade en kupp, så att man genomdrev anslag till en mycket obetydlig väg, så kunde ett sådant beslut överklagas hos konungens befallningshavande, som alldeles givet då skulle upphäva det. Det finns alltså inga sådana farligheter, som herr Olsson i Kullenbergstorp antytt, om lagstiftningen blir i överensstämmelse med utskottets utlåtande. Det kommer allt-

Ang. tillägg
till lagen om
enskilda vägar
på landet.
(Forts.)

så icke att finnas några möjligheter att genomdriva anslag på sådant sätt, som herr Olsson i sitt anförande antydde.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till detta och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr H a m i l t o n: Jag ber att få fästa herr Olssons i Kullenbergstorp uppmärksamhet på, att utskottet icke formulerat ett lagförslag. Det gjorde 1907 års lagutskott. Vi hade emellertid i utskottet den uppfattningen, att den formuleringen icke var som den borde och sådan, att vi kunde föreslå riksdagen att nu antaga densamma. Vi ha sålunda begärt en skrivelse, åsyftande utredning om i vad mån behov av ändrade bestämmelser föreligger, genom vilka ändrade bestämmelser kommun skulle beredas möjlighet att lämna bidrag till byggande och underhåll av vägar. I motiveringen ha vi särskilt understrukt, att detta är en norrlandsfråga.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord! Gent emot den ärade talaren från Norrland skall jag blott säga, att det icke var själva frågan om anslag till byggande av en väg jag så hårt opponerade mig mot. Jag sade, att om det gällt endast detta, jag icke här skulle ha funnits som reservant. Det gäller där en utgift för en gång. Det är det permanenta underhållet av dessa så skapade kommunalvägar jag opponerat mig mot. Jag tror, att ingen kan riktigt överskåda vartill ett sådant beslut kan leda.

Sedan tillät jag mig säga, att det kan bli kombinationer av intressen mellan åtskilliga enskilda vägar i en kommun. Det torde därför icke vara alldeles uteslutet, att obehagliga överraskningar för en kommun skulle kunna uppstå.

Gent emot utskottets ärade ordförande ber jag att få säga, att jag gärna medger, att jag väl sett denna distinktion, men den är så ytterst liten och så utvattnad, att jag de facto icke kan göra någon skillnad på utskottets och motionens mening.

Herr Ö b e r g: Herr talman! Om förhållandena beträffande våra vägar i Norrland vore desamma som i södra och mellersta Sverige, tror jag, att denna motion icke skulle ha kommit fram. Det är nu emellertid så, att förhållandena där uppe i Norrland äro helt olika mot vad de äro i södra och mellersta Sverige. Man kan därför mycket väl förstå, att denna motion har rönt ett visst motstånd från ledamöter från södra Sverige. Ty om förhållandena för oss gestaltat sig så som de gjort i södra Sverige, varom herr Olsson i Kullenbergstorp nu yttrat sig, så att man hade kunnat få in de allra flesta vägarna i den allmänna vägledningen, då hade det stora behov beträffande vägväsendet, som vi ha, i ganska stor utsträckning varit avhjälpt. Man hade då nämligen fått de allra flesta vägarna in under det allmänna vägväsendet. Men nu ha dessa förhållanden icke gestaltat sig så för oss.

Behovet av vägar är däruppe ofantligt stort. Vägarna äro också mycket långa. Följden har blivit den, att man icke har kunnat

få in alla de vägar, man velat hava in, uti vägindelemningen, för att det allra närmaste behovet skulle bli va avhjälpd. Medan man sålunda väntar på att få de flesta av dessa vägar som allmänna, vilket man givetvis länge måste vänta på, har man tänkt sig den utvägen, att möjlighet skulle beredas kommunerna att genom anslag hjälpa en del bygder till erhållande av sådana vägar, som vore oundgängligast. Man har därför velat sätta ifråga befogenhet för kommunerna att lämna anslag till byggandet och underhåll av vissa vägar, man kan kalla dem för kommunalvägar. Det borde väl kunna få anses rimligt och rättvist, att en kommun, om den så vill, får uppoffra sig för denna sak. Det vore väl därför rimligt att tillerkänna kommunerna denna befogenhet. Den synpunkten har också tidigare erkänts inom riksdagen, i det att lagutskottet å ett tidigare stadium föreslagit en sådan omformulering av lagen rörande enskilda vägar på landet, att detta skulle möjliggöras, men genom kamrarnas olika beslut har detta förslag icke kunnat upphöjas till lag. Anledningen till att så ej kunnat ske torde förnämligast vara den, att man råkat i tvist om tolkningen av gällande kommunallag. Den tvisten har fortsatt jämväl i år inom jordbruksutskottet. En del av utskottets ledamöter, synnerligast från förstakammarhåll, har velat göra gällande att vår kommunallagstiftning ger rum för sådan tolkning, att kommunerna skulle äga dylik anslagsbefogenhet, under det man från den motsatta sidan velat taga stöd från lagutskottets uttalande, som givit vid handen, att en brist förefinnes och att det behövdcs ett förtydligande av densamma. Då så är, synes det mig, som om ingen annan utväg finnes än att gå fram på den linje, utskottet härvid ifrågasätter, nämligen att skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning för att få fram, huru och på vilket sätt denna olägenhet bäst skall avhjälpas.

Då denna fråga, såsom av utskottets ärade ordförande sagts, huvudsakligast är en norrlandsfråga, och jag är norrlandsrepresentant känner jag mig pliktig att i min mån söka bidra till att detta norrlandsintresse fortast möjligt varder förverkligat, har jag inom utskottet biträdd det förslag, vartill utskottet kommit, och jag ber nu att yrka bifall till detsamma.

Herr Nilsson i Tånga: Herr vice talman, mina herrar! Min gränne här bakom mig sade, att han ej kunnat upptäcka skillnaden mellan motionärens förslag och utskottets, men det är dock en väsentlig skillnad emellan vad motionären har föreslagit och vad utskottet föreslår.

Motionären hade nämligen tänkt sig, att genom att införa i lagen om enskilda vägar en bestämmelse om, att kommun skulle äga rätt att anslå medel för underhåll och byggande av enskild väg kommunen därigenom skulle givas rätt att lämna anslag för ändamålet. Men den uppfattningen har utskottet icke haft, och därför har man ansett, att den frågan bör i främsta rummet utredas, huruvida en kommun över huvud taget äger rätt att anslå medel för underhåll av enskilda vägar, huruvida ett sådant anslag är att hänföra till ge-

Ang. tillägg till lagen om enskilda vägar på landet.
(Forts.)

Ang. tillägg
till lagen om
enskilda vägar
på landet.
(Forts.)

mensamma angelägenheter, till vilka kommun kan lämna anslag. Det är därför utskottet lagt frågan på en utredning.

Jag vill säga, att denna fråga är icke så stor, som man vill göra den till. Den är en speciell Norrlandsfråga. Det är med hänsyn till de speciella förhållanden, som i Norrland råda, man har velat öppna en möjlighet för en kommun att, där särskilt skäl föreligger, kunna lämna anslag. Utskottet har dock uttryckligen markerat det allmännas innebörd. Det säges i motiveringen: »Till undvikande av att kommun belastas med utgifter i förevarande avseende, som icke stå i rimlig proportion till kommunens skäliga intresse, synes bidrag böra lämnas endast för sådan enskild väg, som är eller vars byggande kan bli till betydande gagn för en avsevärd del av kommunens medlemmar.»

Jag kan sålunda för min del icke anse, att man löper någon som helst risk med att begära en utredning i den föreliggande frågan. Jag skall be att närmare få trycka därpå, att man icke skall för mycket fästa sig vid uttrycket »enskild väg», ty en enskild väg kan i många fall fylla ett allmänt behov men har av en eller annan orsak icke kunnat komma med i den allmänna vägdelen. Det är, som sagt, för att kunna öppna möjlighet för en kommun att lämna bidrag till en sådan väg jag för min del inom utskottet biträtt det förslag, vartill utskottets majoritet kommit. Jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Efter härmed slutad överläggning gav herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag till lag angående vintervägar å isen i allmän farled biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 10.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder för en reform av hushållningssällskapen; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Härpå förelåg till avgörande bankoutskottets utlåtande, nr 17 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan herr vice talmannen anmält ärendet till handläggning, be-
gärdes ordet av

Herr Kristensson, som yttrade: Herr vice talman! Be-
träffande föredragningen tillåter jag mig hemställa, att endast kant-
rubrikerna måtte föredragas och klämmarna uppläsas blott uti de
fall, då reservation föreligger eller någon därom framställer yr-
kande.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—39.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av
kammaren.

Punkten 40, angående understöd åt änkor och barn efter vissa
befattningshavare vid yrkesinspektionen.

*Ang. under-
stöd åt änkor
och barn efter
vissa befatt-
ningshavare
vid yrkesin-
spektionen.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t un-
der punkten 37 av tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen medgiva,
att från allmänna indragningsstaten finge från och med den 1 januari
1918 utgå årliga understöd till yrkesinspektörsassistenten Vilhelm
Immanuel Norings änka Karin Lovisa Noring med 620 kronor och
till makarnas dotter Anna-Lisa Margareta med 250 kronor samt till
underinspektören Karl Eimer Karlsson Lindbloms änka Ingegerd
Maria Lindblom med 420 kronor och till makarnas son Carl Gustaf
Eimer med 170 kronor, vilka understöd finge åtnjutas av änkorna,
så länge de i sitt nuvarande änkestånd förbleve och av barnen till
och med den månad, varunder de fyllde 18 år.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft
dels en inom första kammaren väckt motion, nr 69, av herr *E.
Söderberg*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att från all-
männa indragningsstaten skulle från och med 1918 utgå årliga under-
stöd till underinspektören Axel Wilhelm Carlsson Ceders änka Anna
Eugenia Ceder, född Carlsson, med 420 kronor och till makarnas
minderåriga barn, sönerna Oskar Wilhelm och Karl Axel samt dot-
tern Anna Maria med respektive 100 kronor, vilka understöd finge
åtnjutas av änkan, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förbleve
och av barnen till och med den månad, varunder de fyllde 18 år;

Ang. understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.
(Forts.)

dels ock motionen nr 61 inom andra kammaren, däri herr *Törnkvist* föreslagit, att understöden till yrkesinspektörsassistenten *Norings* änka och dotter samt till underinspektören *Lindbloms* änka och son måtte utgå med följande belopp, nämligen till änkan *Noring* med 860 kronor och till hennes dotter med 340 kronor samt till änkan *Lindblom* med 580 kronor och till hennes son med 220 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å herr *Törnkvists* ovanberörda motion i vad den skiljde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte medgiva, att från allmänna indragningsstaten finge från och med den 1 januari 1918 utgå årliga understöd till yrkesinspektörsassistenten *Vilhelm Immanuel Norings* änka *Karin Lovisa Noring* med 620 kronor och till makarnas dotter *Anna-Lisa Margareta* med 250 kronor samt till underinspektören *Karl Eimer Karlsson Lindbloms* änka *Ingegerd Maria Lindblom* med 420 kronor och till makarnas son *Carl Gustaf Eimer* med 170 kronor, vilka understöd finge åtnjutas av änkorna, så länge de i sitt nuvarande änkestånd förbleve, och av barnen till och med den månad, varunder de fyllde 18 år; samt

b) att riksdagen, med bifall till den i ämnet väckta motionen, måtte medgiva, att från allmänna indragningsstaten finge från och med år 1918 utgå årligt understöd till underinspektören *Axel Wilhelm Carlsson Ceders* änka *Anna Eugenia Ceder*, född *Carlsson*, med 420 kronor och till makarnas minderåriga barn, söner *Oskar Wilhelm* och *Karl Axel* samt dottern *Anna Maria* med respektive 100 kronor, vilka understöd finge åtnjutas av änkan, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förbleve, och av barnen till och med den månad, varunder de fyllde 18 år.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Törnkvist*: Herr vice talman! Här föreligger ett ärende av en art, som ofta tidigare varit föremål för kammarens behandling. Det gäller nämligen att bereda pension åt änkor och barn efter avlidna tjänstemän i statens tjänst, som icke under livstiden varit uppförda på ordinarie stat. Det gäller yrkesinspektörsassistenten i Göteborg *Vilhelm Immanuel Norings* och underinspektören *Karl Eimer Karlsson Lindbloms* efterlevande. Jag har tillåtit mig att i anledning av en Kungl. Maj:ts proposition i frågan väcka en motion. Denna har nu av bankoutskottet blivit avstyrkt, och utskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Jag nödgas att säga några ord i denna fråga med anledning av att bankoutskottet, enligt vad det synes mig, med sin i år intagna ståndpunkt avvikit ifrån en tidigare av utskottet tillämpad praxis. Jag får be om ursäkt, att jag med några ord tager kammarens uppmärksamhet i anspråk, även om denna fråga icke är av teologisk eller annan synnerligen märkvärdig innebörd. Det gäller här den materiella existensen för ett par familjer.

Socialstyrelsen gjorde på sin tid hemställen till regeringen om initiativ för beredande av pension åt ifrågavarande avlidna stats-tjänstemäns efterlevande änkor och barn. Så långt jag kan finna, intager socialstyrelsen i sitt förslag om pensionsbeloppens storlek en ståndpunkt som bankoutskottet tidigare, åtminstone så långt jag kan finna, under de senare åren, också har följt. Ärendet remitterades emellertid till statskontoret och detta föreslog visserligen, att understöd skulle av statsmedel beredas de efterlevande, men statskontoret ansåg, att den pension, som för änka och barn skolat utgå, därest vederbörande stått uppförd på ordinarie stat, här icke kunde tillämpas, utan statskontoret hade tänkt, att en pension, reducerad till två tredjedelar av det så beräknade beloppet kunde befinnas skälig. Det är en väg, som mig veterligen riksdagen icke tidigare gått. Det har uttalats till mig, att det är första gången en sådan beräkningsgrund för utdelning av pension tillämpats, och jag tror icke, att om man går igenom bankoutskottets ärenden för de två sista åren, man skall kunna finna, att man i regel hållit sig vid belopp, som med 50—100 kronor understiga de belopp, som skulle utgått, därest vederbörande såsom ordinarie varit berättigad till pension åt efterlevande från civilstatens änke- och pupillkassa. Att man nu gör avdrag för pensioner, som dock icke komma att överstiga för den enes efterlevande 1,300 kronor och för den andres 882, med i förra fallet 432 kronor och i det senare 292 kronor, synes mig vara att åtminstone införa nya principer på olämpligt ställe och för tidigt. Ty här gäller det dock sådana, vars pensionsbelopp äro mycket blygsamma.

Jag vill säga, att båda dessa tjänstemän hava — och det har också intygats av vederbörande läkare — med all sannolikhet ådragit sig de sjukdomar, som förorsakat deras död, under utövandet av sin tjänst. Personligen kan jag med kändedom om yrkesinspektörs-assistenten Noring från Göteborg säga, att beträffande honom detta otvivelaktigt är fallet. Mannen gav sig ut på en resa den 3 april i fjol, han var frisk och pigg, som det syntes. Men det var en farlig ovädersdag på våren. Han kom hem, hade blivit angripen av stark förkylning, och sex dagar därefter låg han lik. Dödsorsaken var lunginflammation, ådragen under denna tjänsteresa.

Förhållandet lär vara enahanda, om icke precis till graden så till arten, med den andre av de tjänstemän det här är fråga om.

Med detta för ögonen och synnerligast då socialstyrelsen funnit skäligt föreslå, vad jag upptagit i denna min motion, har jag icke kunnat finna, att bankoutskottet haft skäl till att vara så njuggt i föreliggande hänseende. Jag vet också, att i bankoutskottet var stämningen mycket stark för bifall till min motion i vidsträckt kretsar, men av någon anledning har icke någon reservation avlämnats. Självt hade jag icke på grund av medlemskap i särskilda utskottet tillfälle att närvara i bankoutskottet vid denna frågas behandling, om det nu något kunnat inverka på saken.

Jag har velat anföra detta, när nu detta ärende behandlas, och jag skulle önska, att kammaren här biträdde min motion. Jag gör det så mycket hellre, som jag icke kan finna annat än att den står

Ang. understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.

(Forts.)

Ang. understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.
(Forts.)

i full överensstämmelse med de principer, som tidigare tillämpats av kammaren, i varje fall under åren 1916 och 1917. Jag har särskilt tagit del av beslut av sådan beskaffenhet under dessa två senaste åren.

Herr vice talman! Jag skall tillåta mig att yrka bifall till min motion och avslag å utskottets hemställan.

Herr Kristensson: Jag vill instämma med den föregående ärade talaren däri, att det föreligger ganska ömmande omständigheter för de två änkor, vilkas pensioner det här gäller att besluta om. Inom bankoutskottet tillät jag mig yrka bifall till herr Törnkvists ifrågavarande motion, och jag vill giva honom rätt däri, att hans motion, som ju också innehåller detsamma som socialstyrelsens förslag, nog även stämmer med de principer, som utskottet i liknande fall vid föregående riksdagar tillstyrkt riksdagen att antaga.

Att det icke här på denna punkt blev en reservation antecknad, beror på omständigheter, som jag icke anser mig behöva relatera här i kammaren. Jag har följaktligen, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr Bogren: Herr talman! Blott några ord! Det är ju alldeles riktigt, vad motionären har anfört om dessa yrkesinspektörer. Men vi få lägga märke till, att som vi se av bankoutskottets utlåtande, ha de såsom extra ordinarie icke haft tillfälle att komma in såsom medlemmar i civilstatens änke- och pupillkassa. De ha följaktligen icke erlagt någon avgift till denna kassa, varför deras efterlevande änkor och barn alltså icke skulle haft någon rätt till pension.

Nu hade det varit mycket hårt att lämna dem utan något understöd, och därför har utskottet föreslagit, att pensioner skulle utgå till dem, beräknade till $\frac{2}{3}$ av de belopp, som de hade haft rätt att åtnjuta i pension, om deras män hade varit delägare i kassan. Då man besinnar den ställning männen intogo, i det att de ej tillhörde kassan, och vidare att de under så kort tid hade varit i tillfälle att tjäna staten, så vågar jag, herr talman, anse, att utskottet haft mycket goda skäl för sitt förslag, varför jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Törnkvist: Herr vice talman! Utskottets ärade vice ordförande erkände ju, att min uppfattning var riktig, att kammaren och bankoutskottet tidigare i liknande fall gått tillväga på samma sätt, som jag i min motion och även socialstyrelsen föreslagit. Det synes mig därför, som om kammaren icke hade något skäl att i detta särskilda fall göra någon avvikelse från den gamla regeln, då jag för min del är alldeles säker på, att den princip, som man nu här föreslår, icke kommer att för framtiden följas av kammaren.

Herr Bogrens invändning vägde ju ingenting av den enkla anledningen, att alla de fall, som jag här förut talade om, ha stått på precis samma städpunkt gentemot civilstatens änke- och pupillkassa, i det att alla de tjänstemän, som det gällt, varit på extra

ordinarie stat. Således är det icke någon särskild invändning mot detta förslag. Hade de här ifrågavarande tjänstemännen stått på ordinarie stat, så hade det icke varit någon tvistefråga. Men alla sådana här förslag, som behandlats tidigare av kammaren och komma att behandlas härnäst, äro sådana, som gälla tjänstemän på extra ordinarie stat.

Ang. understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.

(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få precisera mitt förslag. Det gäller punkten a. Där yrkar utskottet, att årliga understöd må utgå till yrkesinspektörsassistenten Vilhelm Immanuel Norings änka Karin Lovisa Noring med 620 kronor — där föreslår jag 860 kronor — och till makarnas dotter Anna-Lisa Margareta med 250 kronor — där föreslår jag 340 kronor — samt till underinspektören Karl Eimer Karlsson Lindbloms änka Ingegerd Maria Lindblom med 420 kronor — där föreslår jag 580 kronor — och till makarnas son Carl Gustaf Eimer med 170 kronor — där föreslår jag 220 kronor. Dessa siffror sammanfalla till punkt och pricka med socialstyrelsens förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till berörda hemställan med de ändringar däri, som föreslagits av herr Törnkvist, och förklarade herr vice talmannen sig anse den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 40) av utskottets förevarande utlåtande 17 A med de ändringar däri, som föreslagits av herr Törnkvist, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan oförändrad.

Omröstningen utföll med 80 ja mot 48 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan med de av herr Törnkvist däri föreslagna ändringar.

Punkterna 41—45.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter föreslagit,

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Härpå föredrogs *punkten 47*, angående pension åt vaktmästaren P. A. P. Malm; och yttrade därvid:

Ang. pension åt vaktmästaren P. A. P. Malm.

Ang. pension
åt vaktmästare
P. A. P.
Malm.
(Forts.)

Herr E d b o m: Vid den här nu föredragna punkten är fogad en blank reservation, och då jag inom utskottet biträtt denna reservation, ber jag att med några ord få motivera densamma.

Det har ju varit vanligt i rätt många år, att staten har pensionerat sina arbetare och tjänstemän, när de avgått från sin befattning i statens tjänst, även om de icke varit uppförda på ordinarie stat och således deras pensionsfråga varit ordnad. Det är ju visserligen mycket svårt att tillämpa en enhetlig princip, när det gäller sådana pensioner, som icke äro lagstadgade, ty då måste naturligtvis ömmande omständigheter och billighetsskäl spela in i mycket stor utsträckning. Man bör dock enligt min mening, när fallen äro analoga, se till, att också lika pensionsbelopp utgå till respektive tjänstemän.

I den nu föredragna punkten har Kungl. Maj:t hemställt om en pension av 400 kronor till vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Norrköping Per August Pettersson Malm. Utskottet har tillstyrkt detta Kungl. Maj:ts förslag, och även reservanterna ha i princip godkänt detsamma, men med anledning av en motion av herr Johansson i Kullersta ha vi inom utskottet yrkat, att beloppet måtte sättas till 500 kronor. Vi ha därvid gått ut ifrån, att de bägge myndigheter, som måste anses vara mest kapabla att bedöma pensionsbeloppets storlek, nämligen rektorn vid läroverket och läroverksöverstyrelsen, tillstyrkt ett belopp av 500 kronor. Dessutom ha vi sett på Malms långa och väl vitsordade tjänstgöring. Han har nämligen tjänstgjort vid läroverket icke mindre än 35 år. Vidare anse vi, att också hans löneförmåner böra berättiga honom till en pension av 500 kronor. Han har nämligen i fast lön uppburit 600 kronor om året och dessutom för extra arbete 160 kronor eller tillsammans 760 kronor. $\frac{2}{3}$ av det beloppet utgör i runt tal 500 kronor.

Men vi ha särskilt sett på en annan omständighet, nämligen att riksdagen förut i flera liknande fall till vaktmästare vid läroverk beviljat en pension av 500 kronor. Så skedde vid 1914 års första riksdag, då riksdagen beviljade vaktmästaren vid Malmö läroverk Holmkvist en pension av 500 kronor. Han hade visserligen en längre tjänstetid än den nu ifrågavarande, men här förelågo inga som helst förmildrande omständigheter. Han hade nämligen privat förmögenhet av icke mindre än 15,500 kronor. 1915 års riksdag beviljade vaktmästaren vid Gävle läroverk Asplund en pension av 500 kronor. Han kan alldeles jämnställas med denne Malm, ty han hade en tjänstetid av 38 år. Och senast 1916 beviljade riksdagen vaktmästaren vid Söderhamns realskola Almén en pension av 500 kronor.

Då ha vi reservanter ansett, att rättvisa och billighet kräva, att även denne vaktmästare i Norrköping skall få en pension av 500 kronor, och detta så mycket mer som här föreligga ömmande omständigheter. Jag har gjort mig underrättad om, att denne man icke har någon personlig förmögenhet utan är helt hänvisad till den pension, som han får av staten, och 500 kronor om året är väl i dessa tider icke något högt belopp att leva på.

Jag skall därför, herr vice talman, be att få yrka, att en pen-

sion å 500 kronor må utgå till bemälda Malm å i övrigt samma villkor, som utskottet föreslagit.

*Ang. pension
åt vaktmästaren P. A. P.
Malm.
(Forts.)*

Herr Carlsson i Herrljunga: Herr vice talman! Som synes av det föreliggande betänkandet är det tvenne myndigheter, som hörts över denna fråga, nämligen läroverksöverstyrelsen och statskontoret. Läroverksöverstyrelsen kommer ju till det slutet, att den anser sig kunna föreslå en årlig pension till ifrågavarande vaktmästare av 500 kronor, men statskontoret har icke kunnat ansluta sig till den uppfattningen, beroende på att gymnastikvaktmästaren vid läroverket i Norrköping haft uppdraget i fråga som en bisyssla och varit mycket lågt avlönad för det arbete, han utfört där. Statskontoret anser sig därför icke kunna tillstyrka högre belopp än 400 kronor, och icke heller departementschefen har ansett sig kunna göra det.

Då det nu förhåller sig så, som den föregående ärade talaren också upplyste om, att riksdagen i åtskilliga fall förut beslutat i liknande frågor ett belopp av 400 kronor, så kan jag för min del icke finna, att något skäl här föreligger för att man skulle frångå vad departementschefen föreslagit, utan anser jag, att utskottet haft starka skäl för att yrka på 400 kronor, vartill jag också ber att få yrka bifall.

Vidare anfördes ej. Efter av herr vice talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Edbom under överläggningen framställda yrkandet fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 48—59.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av kammaren.

Punkten 60, angående gottgörelse till professorerna J. A. Sjöström, E. V. E. Petersson och A. G. Timberg för minskning i avlösningsförmåner.

Ang. gottgörelse till professorerna J. A. Sjöström, E. V. E. Petersson och A. G. Timberg.

I en till riksdagen den 8 februari 1918 avlåten proposition, nr 78, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att en var av professorerna vid lantbruksinstitutet vid Ultuna Johan Abraham Sjöström, Ernst Vilhelm Esbjörn Petersson och Anders Gustaf Timberg finge för vart och ett av åren 1918—1922, i den mån han då kvarstode i tjänst såsom professor, såsom gottgörelse för genom övergång å ny avlösningsstat för institutet föranledd minskning i behållna avlösningsförmåner uppbära, Sjöström 166 kronor, Petersson 85 kronor och Timberg 419 kronor 50 öre, att utgå från allmänna indragningsstaten.

Ang. gott-
görelse till pro-
fessorerna J. A.
Sjöström, E.
V. E. Peters-
son och A. G.
Timberg.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herrar K. A. Nilsson, Carl-son i Herrljunga, Bogren och Edbom.

Punkten föredrogs, varpå ordet begärdes av

Herr Bogren, som yttrade: Herr talman! Denna fråga gäller, huruvida riksdagen skall bevilja medel för att hålla vissa professorer vid Ultuna lantbruksinstitut skadeslösa för den löne- minskning de få vidkännas, på grund av att de förklarar sig vil- ligen övergå på den nya lönestat, som riksdagen förlidet år antog rörande såväl Ultuna som Alnarps lantbruksinstitut.

Genom detta riksdagens beslut, som trädde i kraft med detta års början, uppföras för det första de åtta lektorerna vid Ultuna till rang av professorer, och för det andra höjas deras löner, om jag inräknar ålderstilläggen, från 6,000 till 7,000 kronor. Vid Ultuna ha samtliga därvarande åtta lektorer — professorer, som det numera heter — förklarar sig nöjda med att övergå på den nya staten. Tre av dessa, som befinna sig i tämligen hög ålder — Sjöström och Petersson äro nu 57 år och Timberg 59 år — få, på grund av att de övergingo på den nya lönestaten, vidkännas åtskilliga merutgifter. För deras egen pensionering ökas avgifterna med 90 kronor per man och år. Dessutom komma de härigenom in i civilstatens änke- och pupillkassa, till vilken de icke förut hört. Jag ber här kammaren lägga märke till, att de under sin långa tjänstetid icke erlagt ett enda öre till denna kassa. Deras avgifter till densamma belöpa sig efter den 1 januari 1918 till 210 kronor om året. Men därtill kommer befordringsavgift, som de äro skyldiga erlægga till kassan, och den ställer sig ganska hög, beroende på deras höga ålder. Under de närmaste 5 åren uppgår den till en årlig avgift av för Sjöström 910 kronor, för Petersson 895 kronor och för Timberg 972 kronor 50 öre.

Dessa professorer ha åtnjutit och åtnjuta fortfarande bostads- förmån, för vilken de förut betalt 500 kronor om året. Nu få de betala 750 kronor, och det blir således här en merutgift på 250 kronor om året.

På grund av de höga befordringsavgifter, ifrågavarande per- soner ha att erlægga till änke- och pupillkassan, komma deras nettoinkomster under de närmaste 5 åren att understiga de inkom- ster, som de hade på den gamla lönestaten. Och nu begära de, att riksdagen skall träda emellan och hålla dem skadeslösa för merutgifterna. Kungl. Maj:t har ju också tillstyrkt detta delvis. Kungl. Maj:t föreslår här, att riksdagen skulle bevilja årligen i 5 år för Sjöström 166 kronor, för Petersson 85 kronor och för Tim- berg 419 kronor 50 öre.

Nu måste vi ju tänka på, att då dessa lärare förklarade sig villiga att övergå till den nya lönestaten, vilket de icke voro tvung- na till, så hade de fullkomligt klart för sig, vad det medförde i

pensionsavgifter. Vi finna också, att en professor i Alnarp har icke gått in på den nya lönestaten, ty han hesiterade inför dessa merutgifter och står därför kvar på den gamla lönestaten. Givet är, att alla de yngre gingo med, ty för dem gör det icke så mycket.

Nu är det ju så, att vad deras egen pensionering beträffar, så höjes pensionsavgiften endast med 90 kronor om året. Besinna vi då, att de tre ifrågavarande personerna snart äro pensionsmässiga — de bli det respektive 1924, 1926 och 1927 — så är det ju icke under många år de få erlægga dessa 90 kronor mer, för att deras pension skall ökas med 400 kronor om året. Efter den korta tjänstetid, som återstår, komma de upp till en pension av 5,000 kronor vardera.

Vad hyresavgiften beträffar, så tror jag, att vilken professor som helst i Uppsala eller Lund skulle vara glad, om han kunde få en motsvarande hyreslägenhet för 750 kronor. Denna höjning med 250 kronor måste ju betraktas som hörande till dyrtiden, om jag så må uttrycka mig. Hyrorna stäga ju överallt.

Vad vidare beträffar de 210 kronor om året, som de få betala till änke- och pupillkassan, så måste dessa utlägg betraktas som en form av kapitalplacering, då ju dessa män förut icke vidkännts några avgifter för att säkerställa de sina vid eget fränfalle och då de ju äro i ganska hög ålder.

Nu är det här icke så mycket fråga om dessa summor, som föreslås, att riksdagen skall bevilja, utan fastmera om den princip det här gäller att tillämpa. Det gäller, om riksdagen skall vid varje löneroglering ikläda sig att betala de merutgifter, som en ny lönestat eventuellt åsamkar de tjänstemän, som ingå på denna lönestat. Härav torde följa konsekvenser av så stor omfattning, att riksdagen torde besinna sig mer än en gång, innan den fastslår en sådan princip. Om riksdagen nu beviljar dessa tre professorer, vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, så är det ju givet, att de övriga av deras kamrater — det finns vid Ultuna tvenne andra som också äro födda 1861 — skola begära att få samma rätt. Och den äldsta av dem vid Alnarp — jag vill minnas han är född 1856 — kommer naturligtvis också att gå in på den nya lönestaten samt begära denna lindring. Men det är icke fråga om endast denna lönestat, utan riksdagen har ju årligen snart sagt alltid någon ny lönestat att handlägga, och då gäller det, huruvida man skall tillämpa den princip, som här föreslås, att riksdagen skall betala de merutgifter för tjänstemännens egen pensionering och för deras änkors och barns pensionering, som följa med en övergång till den nya lönestaten.

Jag har, herr talman, icke kunnat i utskottet gå med på denna nya princip, och därför har jag yrkat avslag å framställningen. Därför yrkar jag nu avslag på bankoutskottets föreliggande förslag.

Vidare anförde

Herr Kristensson: Herr talman! Inom utskottet har

Ang. gottgörelse till professorerna J. A. Sjöström, E. V. E. Petersson och A. G. Timberg.
(Forts.)

Ang. gottgörelse till professorerna J. A. Sjöström, E. V. E. Petersson och A. G. Timberg.
(Forts.)

jag icke deltagit i detta ärendes behandling men hade jag det gjort, så hade jag på denna punkt varit antecknad som reservant med yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Ty det skulle leda till alldeles orimliga konsekvenser, om vi här bifölle denna framställning, att därför att dessa tre lektorer, som nu övergått på den nya staten och blivit professorer, få vidkännas ett stort avdrag, emedan de förut icke varit med i civilstatens änke- och pupillkassa och alltså icke betalt några avgifter där, så skall det avdraget efterskänkas. Det betyder, att de andra lärarna där, som varit med i änke- och pupillkassan och betalt sina avgifter under den gångna tiden och nu därför icke få så stort avdrag, icke skulle få något efterskänkt.

Att detta uppmärksammats av den kår det gäller, vissar en promemoria, som kommit mig tillhanda från det hållet, och där det orimliga i denna framställning påpekas. Det säges där, att därest riksdagen bifaller detta så fordrar rättvisan, att »staten övertar samma skyldighet även gentemot övriga lärare, som förut ingått i denna kassa och själva betalt inträdesavgiften, åtminstone så till vida att den tilläggsavgift, som av dem nu ytterligare kräves, efterskänkes, eller att de få ersättning därför.

Eljest kommer det märkliga förhållande att inträffa, att dessa lärare just därför att de själva förut betalt sin inträdesavgift och avdraget för den på lönen därför ej nu blir så stort som för de övriga, även måste själva betala tillägget nu, under det att de, som i denna sak aldrig gjort något utlägg skulle hjälpas av staten.»

Det är ju givet, som den föregående ärade talaren här yttrade, att när personer ingå på en ny stat och de ha sin frihet att välja mellan den gamla och den nya staten, så få de taga de förhållandena i övervägande. Då riksdagen flyttar en kår från ett lägre plan till ett högre — såsom här från lektorsställning till professorställning, eller från andragradstjänst till tredjegradsstjänst — så är det väl icke med tanke på de gamla personer, som inneha platserna ifråga. För dem brukar ju riksdagen ofta göra en övergångsstat eller rent av sätta dem på indragningsstat, om de icke anses lämpliga. Här har icke något sådant gjorts, men det föreligger dock frihet för dem att ingå eller icke ingå på den nya lönestaten.

Vilka skulle konsekvenserna bli av detta? Jo, att varje gång en ny löneroglering göres och en kår flyttas upp på ett högre plan, skulle riksdagen betala de avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa, som bero på att tjänstemännen icke i den föregående staten varit delägare i denna kassa och därför icke själva betalt några avgifter till densamma.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Gustafsson i Örebro: Det är naturligtvis alldeles riktigt, som här sagts, att dessa professorer icke ha någon rätt att begära gottgörelse för minskningen i löneförmåner, på grund av att de ingått på den nya lönestaten. Och det kan ju mycket

väl sägas, att de haft frihet att göra det eller icke. Men här är det ett alldeles säreget förhållande. Dessa personer ha, som också herr Bogren påpekat, så kort tjänstetid kvar, innan de bli pensionsmässiga, att deras avlöning under den tid som återstår blir betydligt mindre, än om de stått kvar på den gamla lönestaten. Men de följa naturligtvis med, då de få 400 kronor högre pension, än om de stått kvar.

Ang. gottgörelse till professorerna J. A. Sjöström, E. V. E. Petersson och A. G. Timberg.
(Forts.)

Det är alldeles sant, som här sagts, att detta medför konsekvenser, ty det kan ju bli fråga om åtskilliga andra likartade fall. Det upplystes inom utskottet, att det fanns likartade förhållanden på åtskilliga andra håll särskilt bland lägre tjänstemän hos staten, och det var särskilt från vissa håll inom utskottet, som detta var det enda skälet, varför man ville gå med på detta förslag. Just för att man skulle få ett prejudicerande beslut i sådana fall, där under den återstående tjänstetiden lönen blir minskad därigenom att vederbörande gå in på den nya lönestaten, gick man med på bifall till denna framställning.

Jag är, som jag förut sade, icke av den meningen, att de skulle ha någon rätt till dessa bidrag, men jag har ansett, att billighets-skäl här fordra att riksdagen träder hjälpande emellan.

Nu kan man visserligen säga, att de personer som det här är fråga om, äro i sådan ekonomisk ställning och hava sådana löneförmåner, att de mycket väl kunna bära detta. Ja, men jag vill lägga herrarna på hjärtat att det kan komma alldeles likartade framställningar från personer, som hava mycket svårt att bära den löneminskning, som just blir följden av dylika förhållanden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Borg: Herr vice talman! Jag skall icke i denna sena timme förlänga debatten. Jag har endast begärt ordet för att förklara, att jag inom utskottet haft samma mening som reservanterna och att jag behåller den även nu. Att mitt namn icke finnes med bland dem, som reserverat sig, beror på ett förbiseende, och då saken ligger på det sättet, skall även jag be att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Man torde icke behöva uppehålla sig mycket vid denna fråga, då jag tager för givet, att andra kammaren ämnar följa reservanterna. Det gäller här icke så stora summor, att det skulle vara för dessa summors skull, som jag har begärt ordet, men det är därför, att det gäller en stor principfråga, och med hänsyn till de följder, ett bifall till utskottets förslag här kan hava, som jag velat yttra några ord i frågan.

När riksdagen på sista tiden upprättat nya lönestater, är det naturligt att det stått var och en fritt att övergå på ny stat eller icke. Nu säga dessa personer själva i sin ansökan till Kungl. Maj:t: »Ehuru vi till fullo uppskatta de förmåner, den nya lönestaten medför i fråga om större pension för oss själva och ökad trygghet för våra efterlevande, och därför även förklarar oss villiga

Ang. gott-
görelse till pro-
fessorerna J. A.
Sjöström, E.
V. E. Peters-
son och A. G.
Timberg.
(Forts.)

att övergå till densamma, kunna vi dock ej underlåta att i underdånighet framhålla, att, då de nämnda förmånerna enligt sakens natur äro ovissa, men den inträdande löneminskningen under tjänstetiden säker» o. s. v. Ja, det är alldeles klart, att det är ovisst för dessa liksom för alla andra, huruvida de få leva och åtnjuta de förmåner, som detta har med sig. Därri hava de rätt. Statskontoret säger också: »Då sökandena med hänsyn till de förbättrade pensionsförmåner, som den nya lönestaten medför, funnit med sin fördel förenligt att ingå på sagda stat, måste de själfvallet vara beredda att vidkännas den ökning i pensionsavgifter, som följer av övergången till den nya staten.» Allt talar ju för att icke någon rätt finnes för dem att få vad de begära, och det är klart, att hade de haft rätt därtill, hade frågan icke behöft dragas inför riksdagen. När nya lönestater regleras för tjänstemännen, gäller det för dem det gäller att avgöra, om det är en förmån eller en förlust att övergå på den nya staten. De hava således haft rätt att välja och då ser det ut, som om de, ehuru de såsom de själva säga vetat detta, dock gått över på den nya staten och nu försöka att komma ifrån förpliktelserna. Jag undrar, om det är rätt, att riksdagen villfar sådana framställningar och så att säga lockar tjänstemännen in på den vägen att först gå över på ny lönestat och sedan söka komma ifrån förpliktelserna. Det har ganska stora följder med sig, ifall utskottets förslag skulle godkännas. Man kan icke räkna de framställningar, som man sedan måste bifalla. Jag skall blott be att få nämna ett enda exempel, som inträffade under den förra regeringen. Det var en lektor vid ett av våra allmänna läroverk, som sökte en plats i ett centralt ämbetsverk här i huvudstaden. Löneförmånerna blevo ej så avsevärt mycket större i den nya tjänsten, men han ansåg det kanske vara behagligare att arbeta där än på den plats, han förut haft. Han fick platsen. Då gick han in till Kungl. Maj:t och begärde, att han skulle bliva befriad från att betala retroaktivavgifter till civilstatens änke- och pupillkassa. Det är att märka, att denne lektor förut varit delärare i allmänna läroverkens änke- och pupillkassa och hade där betalat avgifter under hela sin tjänstetid. Han hade alltså förut uppfyllt sina skyldigheter för att bereda förmåner åt änka och barn, men de förmåner, han sålunda förvärvat, försvunno nu, och så fick han söka bereda dem trygghet genom att till civilstatens änke- och pupillkassa erlägga dessa stora retroaktivavgifter. Därför synes denne man, som alltid fått betala pensionsavgifter till förmån för änka och barn, hava haft större rätt att få sin önskan uppfyllt; han borde hava haft större rätt att få hjälp med sina avsevärda retroaktivavgifter i civilstatens änke- och pupillkassa än dessa, som icke betalat ett enda öre för att trygga sina efterlevande.

Nu resonerar man på det sättet, när det här är fråga om att dessa tjänstemän vid lantbruksinstitutet skola betala retroaktivavgifter, att det är en stor summa, som de skola betala, och man tror, att de få betala mera än de, som under hela sin tjänstetid varit delägare i pensionskassan och måst årligen betala avgifter. Det är icke så. Dessa summor gå icke till mera, knappast så mycket,

som de erlagt, vilka årligen fått betala avgifter under hela sin tjänstetid. Nu ifrågavarande personer få betala på kortare tid, och därför blir summan större, men de förvärva en rätt utan att behöva betungas med större avgifter. Således får man se bort från att den samlade summan är större än vad kamraterna i samma lönegrad behöva betala. De betala visst icke mer än de andra utan möjligen mindre, och då synes det mig att staten icke bör träda emellan. Mig förefaller det, att man bör betänka sig noga, innan man går med på en sådan hemställan, som utskottet här tillstyrkt bifall till.

Nu kan man säga, att det är billighetsskäl, som tala för ett bifall till framställningen. Jag vill då hemställa till kammaren, om det är skäl att börja med de högst avlönade tjänstemännen. I stället vore det väl skäl att börja med de lägre avlönade, ty det är klart, att en större summa är svårare att åstadkomma för de sistnämnda än för dem, som genom den nya staten blivit uppflyttade i den löneklass, varom nu är fråga.

Jag vill erinra om hur det ställer sig inom vattenfallsverket. Där hava de flesta tjänstemännen teknisk utbildning. Vederbörande chef har rätt att utifrån det privata livet kalla till tjänstemännen i verket personer, som äro vuxna de platser, som skola besättas, och då dessa redan gjort sig kompetenta i det privata livet, hava de icke den låga levnadsålder, som de personer hava, vilka i allmänhet söka inträde i de centrala ämbetsverken, utan de hava en högre ålder. I och med detsamma som de komma in i verket, få de betala icke så obetydliga retroaktivavgifter, därför att de börja vid en högre ålder. Skall man nu villfara det föreliggande förslaget, får man alla sådana fall, och många följder har detta med sig, som icke äro hälsosamma. Jag anser därför att man bör vara försiktig beträffande en sådan framställning som denna och betänka sig, innan man lämnar sitt bifall till densamma. Jag tror, att det har sin betydelse, att man här redan vid denna förhandling lämnar de upplysningar, man kan, så att man icke glömmer det när den gemensamma voteringen kommer, ty annars kan det hända, att denna lilla summa beviljas, och sedan är man under isen med alla de fall, som därefter komma såsom en följd.

Jag ber därför, herr talman, att på det eftertryckligaste få yrka avslag på denna framställning.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson: Jag förstår ju, att det icke är så synnerligen stora utsikter för att kammaren skall befinnas villig att bifalla vad som här är föreslaget, men icke förty måste jag säga, att det är ett så pass säreget fall, det som nu föreligger, att jag för min del funnit starka billighetsskäl tala för ett bifall till den framställning, som här är gjord. Det är dock så, att de personer, om vilka det här är fråga, faktiskt fått vidkännas en minskning av sina inkomster genom att övergå på den nya staten, och detta just ifall man jämför med varandra den inkomst, de skulle hava haft genom att kvarbli på den gamla staten, och den inkomst, de fått genom att övergå på

Ang. gottgörelsetill professorerna J. A. Sjöström, E. V. E. Petersson och A. G. Timberg.
(Forts.)

Ang. gott-
görelse till pro-
fessorerna J. A.
Sjöström, E.
V. E. Peters-
son och A. G.
Timberg.
(Forts.)

den nya. Övergå de på ny stat, medför det för dem en sammanlagd minskad inkomst under den tid de kunna kvarstå i statens tjänst. Sådana fall kunna väl icke sökas upp många. Det är därför jag ansett, att starka billighetsskäl tala för bifall till den nu förevarande framställningen. Kammaren må ju ändock betänka, att det är ganska hårt för en tjänsteman, och på samma gång ett mycket ovanligt fall, att han genom en löneförbättring får vidkännas en minskning i löneförmånerna, när man sammanräknar hela den tjänstetid, som står kvar.

Då kan man säga: ja, men dessa tjänstemän hade ju kunnat stå kvar på den gamla staten. Men det var väl icke meningen och kan väl icke vara meningen, när man upprättar en ny lönestat, att vederbörande skall få det fördelaktigare genom att stanna kvar på den gamla staten. Meningen är väl ändå att åstadkomma någon löneförbättring, och därtill må man också betänka och fästa avseende vid att den högre pension, som följer med den nya staten, är naturligtvis i viss mån lockande och gör, att vederbörande själfvallet gärna går in på ny stat. Jag tror, att man kan gå litet för långt, när man drager ut principerna därhän, att man för principens skull skall avslå förslag, som dock äro i och för sig synnerligen behjärtansvärda. Jag har i varje fall för min del icke kunnat anse det vara skäl att avslå denna framställning, sådan den nu föreligger. Det är att märka, att man har eliminerat bort alla ränteförluster och sådant. Det är också en mycket anspråkslös begäran, och mig vill det förefalla, som om just billighetsskäl talade så starkt för denna framställning, att jag skulle vilja hemställa till kammaren, om kammaren ändå icke trots de principiella invändningar, som kunna göras däremot, skulle anse skäl tala för ett bifall till den gjorda framställningen.

Herr Kristensson: Jag nödgas att något taga kammarens tid ytterligare i anspråk.

Jag har icke kunnat godkänna den åsikten, att billighetsskäl tala för framställningen. Mig synes det fast mera, att den lärare, som hade skrivit den av mig förut citerade promemorian, har fullkomligt rätt, då han säger: »Rättvisan synes fordra, att i så fall staten övertager samma skyldighet även gentemot övriga lärare, som förut ingått i denna kassa och själva betalt inträdesavgiften, åtminstone så tillvida att den tilläggsavgift som av dem nu ytterligare kräves, dem efterskänkes, eller att de få ersättning därför.» Här se vi alltså anspråk framställas från de lärare, som under de gångna åren fått betala avgifter till pensionskassan.

Herr Persson i Stallerhult har nyss pekat på, att dessa lärare, som det här är fråga om, hava fått betala mindre avgifter till änke- och pupillkassan, därför att de kommit in i densamma vid en senare tidpunkt.

Jag har suttit i höst i löne regleringskommittén och deltagit i behandlingen av det stora lönesförslag, som nu snart kommer på riksdagens bord, nämligen löne regleringen för lärarpersonalen vid statens

läroverk, seminarier, folk- och småskolor. Här föreligger bl. a. ett omorganisationsförslag av seminarielärarnas ställning, såtillvida att de skulle uppflyttas från adjunkter till lektorer. Detta förslag göres naturligtvis för undervisningens skull, men ingalunda för de gamla lärare som nu äro anställda vid seminarierna. De bliva givetvis icke alls bättre, vare sig de hava adjunktställning eller lektorsställning. Jag kan icke heller föreställa mig, att när vid omorganisationen av dessa lantbruksinstitut lärarbefattningarna förändrades från lektorat till professorer, detta hade den minsta inverkan beträffande de lärare som från att hava varit lektorer sedermera blevo professorer. Jag antager nämligen, att deras undervisning är lika bra, vare sig de hava titeln lektorer eller professorer. Meningen med uppflyttningen är, att vi skola få dit mera kvalificerade personer, som alltså fylla de större fordringar samhället ställer på dem med hänsyn till den undervisning, som där skall bedrivas. Men beträffande de äldre lärare som det här gäller, så borde riksdagen egentligen icke hava uppflyttat dem i professorsställning, utan snarare låtit dem stå kvar på övergångsstat. För dessa lärare var det emellertid fritt val att övergå eller stå kvar. De hava nu valt att övergå till professorsbefattningen och få titeln professor. Men då få de också själva taga konsekvenserna. Bifaller riksdagen detta nu, så fordrar rättvisan, att vi skola bifalla liknande framställningar från alla övriga lärare som själva förut betalt inträdesavgiften. Konsekvensen fordrar vidare, att riksdagen vid varje ny löneroglering bifaller dylika framställningar, och det är detta som jag vill varna riksdagen för på det eftertryckligaste. Det blir konsekvenser som vi i denna stund icke kunna överskåda.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Björck: När denna fråga var före i riksdagen förra året, tillät jag mig framhålla det oegentliga i att dessa tjänstemän, som då voro lektorer, utan vidare uppflyttades att bliva professorer. Det hade otvivelaktigt varit riktigare att välja den väg som herr Kristensson antydde, nämligen att låta dem kvarstå på övergångsstat. Då jag därvidlag har anledning förmena, att det var billighetsskäl som varit avgörande redan vid detta tillfälle, så tycker jag, att det är oegentligt att än en gång låta dessa billighets-skäl tala för att åt dessa personer skaffa förmåner som rimligen icke böra tillkomma dem.

Under sådana förhållanden och då, såsom av den ärade talaren på Skaraborgsbänken framhölls, konsekvenserna skulle bliva synnerligen betänkliga, om Kungl. Maj:ts förslag bifölles, kan jag för min del icke vara med om att tillstyrka utskottets förslag utan måste hemställa, att detta förslag avslås och i stället reservationen bifalles.

Herr Gustafsson i Örebro: Det är alldeles givet, att herr Persson i Stallerhult, som sedan många år sitter i lönerogleringskommittén, skall hålla på de stränga löneprinciperna, och ingen

Ang gott-
görelse till pro-
fessorerna J. A.
Sjöström, E.
V. K. Peters-
son och A. G.
Timberg.
(Forts.)

Ang. gott-
görelse till pro-
fessorerna J. A.
Sjöström, E.
V. E. Peters-
son och A. G.
Timberg.
(Forts.)

kan klandra honom för det. Men det hindrar icke, att riksdagen kan göra undantag, där verkliga skäl föreligga. Emellertid var det icke detta jag ämnade säga, utan jag uppkallades av ett yttrande av herr Persson i Stallerhult.

Han tycktes, såvitt jag kunde förstå, hava det emot förslaget, att de som nu äro i fråga voro högre tjänstemän. Däremot tycktes han icke ha haft så mycket emot att bifalla förslaget, därest det hade varit fråga om lägre tjänstemän. Är så förhållandet, vill jag fråga: hur skulle det taga sig ut, om det till riksdagen kommer framställningar där det gäller alldeles likartade förhållanden för lägre tjänstemän, i fall riksdagen skulle avslå de förevarande framställningarna och bifalla de senare? Här är ju fråga om små belopp, så att det betyder ingenting ur ekonomisk synpunkt för staten. Men det har just den betydelsen, att man härigenom skulle skapa ett prejudikat, att dylika löneminskningar icke få förekomma för några tjänstemän som övergå på ny stat. Jag tror, att det finnes nog billighetskäl i detta fall, och jag tror, att det kan komma fall där kanske behovet är mera trängande än i detta fall. Hur skall då riksdagen ställa sig till dessa? Skall man då avslå dem? Skall man hålla på principerna, så måste man naturligtvis göra det.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena avtog kammaren såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Punkterna 61 och 62.

Lades till handlingarna.

Punkten 63.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 19, angående vissa pensioner, avsedda att utgå av trafikmedel.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. under-
stöd åt f. d.
städerskan
Kristina
Holmgren.

Punkten 3, angående understöd åt f. d. städerskan Kristina Holmgren.

I anledning av en inom andra kammaren av herr *Eriksson* i Stockholm väckt motion, nr 141, om beviljande åt f. d. städerskan

vid Stockholms norra station änkan Kristina Holmgren av ett årligt understöd av 500 kronor att utgå av trafikmedel hemställde bankoutskottet, till vars behandling ifrågavarande motion hänvisats, att riksdagen måtte, medgiva, att till f. d. städerskan vid Stockholms norra station änkan Kristina Holmgren finge från och med år 1918 under hennes återstående livstid av trafikmedel utgå ett understöd av fyra hundra kronor årligen.

Ang. understöd åt f. d. städerskan Kristina Holmgren.
(Forts.)

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Kristensson*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva — — — (lika med utskottet) — — — understöd av femhundra kronor årligen; samt

av herrar *Wickman*, *Berg* i Munkfors, *Borg* och *Edbom*, vilka instämt med herr *Kristensson*.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *Eriksson* i Stockholm: Herr vice talman! Såsom framgår av detta bankoutskottets utlåtande, har jag tillåtit mig väcka en motion, vari hemställes, att riksdagen måtte besluta att till f. d. städerskan vid Stockholms norra station Kristina Holmgren må under hennes återstående livstid av trafikmedel utgå ett understöd från och med år 1918 av 500 kronor årligen. Avsikten med denna motion har varit att bereda en statens trotjänare i underordnad ställning en om ock ringa hjälp, så att hon vid sin levnads höst kan finna en nödortftig bärgning.

Jag är för min del tacksam för den ställning som utskottet intagit till denna min motion. Då utskottet föreslår, att riksdagen må bevilja änkan Holmgren ett årligt understöd, har utskottet därvid givit mig rätt i sak, nämligen att i förevarande fall staten såsom arbetsgivare har skyldigheter gentemot en av arbete utsliten befattningshavare. Då detta gäller en person tillhörande en befattningshavaregrupp, vars löne- och anställningsförhållanden icke av vederbörande tillbörligt beaktats, är jag sålunda tacksam mot utskottet med hänsyn till dess ställning i sakfrågan.

Det oaktat anser jag mig böra här polemisera mot utskottet. Utskottet har nämligen icke ansett sig böra hemställa om bifall till i min motion föreslaget belopp av understöd, 500 kronor, utan nedprutat detsamma till 400 kronor, en nedprutning som jag anser icke hade bort ifrågakomma.

Jag vill ingalunda göra gällande, att utskottet vid sin behandling av frågan icke tillräckligt tagit hänsyn till i min motion framförda omständigheter. Men det synes mig med hänsyn till vad som anföres såsom motivering för det föreslagna beloppet, som om utskottet tagit väl mycket hänsyn till konsekvensskäl. Utskottet åberopar nämligen, att utskottet till förra städerskan vid telegrafverket Märta Söderlund tillstyrkt ett årligt understöd av 400 kronor, och anser därför, att detta belopp även i här förevarande

Ang. understöd åt f. d. städerskan Kristina Holmgren.
(Forts.)

fall är skäligt. Det synes mig dock, som utskottet härvid förbi-sett, att nämnda Söderlund varit anställd i statens tjänst allenast sedan år 1895, alltså i 22 år, medan änkan Holmgren varit anställd vid statens järnvägar sedan år 1881, således i 36 år. Detta synes mig böra tala för att riksdagen bör åt änkan Holmgren bevilja ett något högre belopp än åt Söderlund, eller med andra ord, att riksdagen borde bifalla det belopp, som jag tillåtit mig föreslå i motionen.

Då jag personligen känner änkan Holmgren, är det möjligt, att jag i fallet anlägger mera av ömmande känslor än vad utskottet kunnat göra. Jag vill dock påpeka, att jag finner det av utskottet föreslagna beloppet alltför lågt och icke ägnat att medföra det avsedda resultatet, nämligen att giva vederbörande en nödortfödig bärgning. Jag tillåter mig i detta avseende framhålla, att det gäller en nära 70-årig kvinna, som enligt av kungl. järnvägsstyrelsen åberopat läkareintyg lider av kroniskt bensår å båda benen och som till följd därav och på grund av nedsatta kroppskrafter är oförmögen att med arbete bidraga till sin försörjning. Jag tror också, att det är med rättvisa och billighet överensstämmande, om riksdagen beslutar, att hon må tillerkännas ett understöd av 500 kronor årligen, och jag vågar därför vädja till kammaren att bifalla detta förslag.

På grund härav tillåter jag mig, herr talman, att yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Carlsson i Herrljunga: Då det gäller att taga ställning till en sådan fråga, är det så många skäl som föras fram för och emot, att det är ganska svårt att avgöra vad som är det riktiga, men man måste i dylika fall ovillkorligen göra jämförelse med andra personer, som haft liknande sysselsättning och ungefär lika lång tjänstetid. Nu har det under flera år varit så, att grovarbetare som varit sysselsatta viss-tid i statens tjänst fått sin pension fastställd till 300 kronor, men jag tror, att man för några år sedan höjt detta belopp till 400. Sedermera har riksdagen också beviljat pension åt vissa städerskor vid statens verk, och mig veterligt ha dessa inte kommit högre än till 400 kronor.

Nu är det visserligen sant, att denna städerska, som det här är fråga om, i omkring 36 år haft anställning som rumsstäderska vid Stockholms norra station etc., men jag kan ändå inte finna, att detta är något så starkt talande skäl för att hon skall ha högre pension än städerskan vid telegrafverket, Märta Söderlund, åt vilken riksdagen beviljat en pension av 400 kronor. Jag anser därför inte med billighet och rättvisa överensstämmande, att denna änka Holmgren skall få 100 kronor mera än Märta Söderlund, utan anser för min del rättvisan härvidlag bjuda, att båda ställas lika i pensionshänseende, varpå också utskottets förslag går ut, och jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr vice talmannen givna propo-

sitioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, biföll kammaren den av herr Kristensson i ämnet avgivna reservationen.

Ang. understöd åt f. d. städerskan Kristina Holmgren (Forts.)

§ 13.

Slutligen föredrogos var för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl Maj:ts propositioner rörande vissa pensioner, avsedda att utgå från statens domäners fond; och

memorial, nr 25, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor och avdelningskontoret i Luleå; samt

lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion med förslag till ändrad lydelse av 18 § i lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 14, i anledning av väckt motion om tillägg till 18 kap. 14 § strafflagen;

nr 15, i anledning av väckt motion angående rätt för efterlevande make att sitta i orubbat bo, då den avlidne maken icke efterlämnat bröstarvingar;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förklaring av lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 14.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson i Knäppinge m. fl.*, nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 99, med förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden; samt

herr *Berg i Staby*:

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, angående anslag till en odlingsorganisation; och

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 93, angående bidrag till vissa odlingsföretag m. m.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 15.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till delar av riksdagsbeslutet:

- nr 1, ingressen;
- nr 2, slutmeningen;
- nr 3, angående val av särskilda deputerade jämlikt § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen;
- nr 4, angående förslag till ändrad lydelse av § 26 mom. b) riksdagsordningen,
- nr 5, angående ändrad lydelse av §§ 12 och 23 riksdagsordningen;
- nr 6, angående förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;
- nr 7, angående förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;
- nr 8, angående ändrad lydelse av §§ 49 och 53 regeringsformen samt § 2, § 37 mom. 1, § 42, § 43 mom. 2, § 54, § 55 och § 58 riksdagsordningen;
- nr 9, angående ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;
- nr 10, angående förslag om ändrad lydelse av 13 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897;
- nr 11, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats av ämbets- eller tjänsteman;
- nr 12, om tullfrihet för kalciumkarbid och bariumkarbid;
- nr 13, angående verkställd omröstning över högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter;
- nr 14, rörande lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;
- nr 15, angående lag, innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst;
- nr 16, angående lag om visst undantag från tillämpningen av 49 § 1 mom. och 165 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;
- nr 17, angående förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.;
- nr 18, angående förordning om undantag från tillämpningen av förordningen den 25 juli 1912 angående särskild skatt å majs, utländsk potatis samt maniokarot och andra väsentligen lika stärkelserika, tullfria utländska ämnen, använda vid tillverkning av stärkelse;
- nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti från statens sida för obligationer, utgivna av ett aktiebolag med uppgift att åt utländska banker och bankirer bereda svensk kredit;
- nr 20, rörande lag angående tillstånd att i och för viss tjänstgöring utom landets gränser använda värnpliktiga, tillhörande beväringsens första uppbåd;
- nr 21, angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918

under fjärde huvudtiteln för bestridande av kostnader för utförande av bevakningstjänst å Åland;

nr 22, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 23, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

nr 24, angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst; samt

nr 25, angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk.

§ 16.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag:

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 47, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; samt

nr 50, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock till förordnanden:

nr 48, för revisionssekreteraren B. N. R. Lilienberg att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 49, för häradshövdingen m. m. Nils Wihlborg att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 51, för häradshövdingen m. m. A. R. Östergren att vara riksdagens militieombudsman; och

nr 52, för häradshövdingen m. m. friherre B. C. Cederström att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 18 A, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1919 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk;

nr 18 B, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1918 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt hospitalsläkaren vid Östersunds hospital K. J. T. Freidenfelt;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för revisorn och bokhållaren hos statskontoret, A. A. Tersmeden, att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående med-givande för intendenten i överintendentensämbetet F. H. V. Eckert att övergå till byggnadsstyrelsens avlöningsstat;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för vaktmästaren hos kommerskollegium Carl Gustaf Malmström att för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 23, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om beredande av förbättrad ställning åt vissa å domsagornas kanslier anställda skrivbiträden; och

nr 24, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av fast anställning eller vissa andra förmåner åt personer, som stadigvarande äro sysselsatta med städning och rengöringsarbete hos statens verk och myndigheter;

bankoutspektens utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt avlidne linjearbetaren vid telegrafverket E. G. Lindgrens barn;

nr 27, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om ålderstillägg åt vaktmästaren i riksgäldskontoret C. J. Johansson;

nr 28, i anledning av justitieombudsmannens framställning om pension för skrivbiträdet i justitieombudsmansexpeditionen E. A. Kindelius;

nr 29, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående förhöjning av de till befordrande av göromålens gång inom justitieombudsmansexpeditionen m. m. anvisade anslag;

nr 30, i anledning av militieombudsmannens framställning angående tillfällig ökning av anslaget till befordrande av göromålens gång, till expenser och till resekostnader;

nr 31, i anledning av väckt motion angående beredande av fast anställning eller vissa andra förmåner åt personer, som stadigvarande äro sysselsatta med städning och rengöringsarbete hos riksdagens verk och myndigheter; och

nr 32, angående ifrågasatt höjning av den till riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna utgående ersättning;

lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion om stadgande av viss skyldighet för ägare eller innehavare av skogbärande mark, som gränsar till annans åker;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om ändring i 35 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 24, i anledning av väckt motion om ändring i tiderna för jakt å hare, ripa, hjärpe, tjäder och orre i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands fjälltrakter; och

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ökning av statsbidraget till kostnaderna för lantmäteriförrättningar; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om införande årligen i riksdagstrycket av förteckning å riksdagens ledamöter; och

nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av större överskådlighet och ordning beträffande Svensk författningssamling.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ericson</i> i Obergå	under 6 dagar fr. o. m. den 11 mars
» <i>Janson</i> i Kungsör	» 6 » » 9 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	» 2 » » 8 »
» <i>Hamrin</i>	» 3 » » 7 »
» <i>Carlström</i>	» 5 » » 11 »
» <i>Lundström</i>	» 7 » » 14 » och
» <i>Berg</i> i Staby	» 2 » » 8 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.